

Spelling in de lift

1 2 4 5 6 7 8

combinaties van drie
of meer medeklinkers

ng - nk

f - v

s - z

Spelling in de lift **plus**

handleiding niveau 3

combinaties van drie
of meer medeklinkers
ng – nk
f – v
s – z

**Centrum Educatieve Dienstverlening/
Pedologisch Instituut Rotterdam**

Marijke Crezee
Marijke Erades
Mary Gerritse
Maartje Greevenbosch
Betty Jansen
Carolien Pol
Janine Terwindt

© Uitgeverij Bekadidact Baarn

Eerste druk, zesde oplage, 2007

ISBN 978 90 262 5330 0

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemiezinnen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 3	5
2	Analyse van de beginsituatie	6
2.1	Analyse van de beginsituatie (algemeen)	6
2.2	Analyse van de beginsituatie op niveau 3	6
2.2.1	Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie	7
2.2.2	Overstap van niveau 2 naar niveau 3	9
2.2.3	Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad	9
3	Onderwijsleersituatie	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Leerinhouden en leerprincipes	10
3.2.1	Leerinhouden	10
3.2.2	Leerprincipes	12
3.3	Didactische werkvormen	14
3.3.1	De handleiding	15
3.3.2	Het werkboek	15
3.3.3	Het kopieerblok	16
3.4	'Spelling in de lift PLUS' als hoofdmethode	17
3.5	'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode	17
3.6	Aanwijzingen per bladzijde	18
3.6.1	Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)	18
3.6.2	Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek	20
	Basisstof	
	I Combinaties van drie of meer medeklinkers	20
	II ng • nk	24
	III f • v	27
	IV s • z	30
3.6.3	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	34
	Extra stof	
	☒ Nog een keer	34
	blz. 3.☒.2 t/m 3.☒.14	
	I Combinaties van drie of meer medeklinkers	34
	II ng • nk	35
	III f • v	36
	IV s • z	37
3.6.4	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	38
	Extra stof	
	☐ Net iets meer	38
	blz. 3.☐.2 t/m 3.☐.14	
	I Combinaties van drie of meer medeklinkers	39
	II ng • nk	39

	III f • v	40
	IV s • z	40
3.6.5.	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	41
	Keuzestof	
	☒ Meer en weer	41
	blz. 3.☒.2 t/m 3.☒.11	
4	Evaluatie	44
4.1	Evaluatie (algemeen)	44
4.2	Evaluatie op niveau 3	44
4.2.1	Overzicht van de registratieformulieren	45
5	Toets en dictees	46
5.1	Instaptoets niveau 3	46
5.1.1	Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 3	47
5.1.2	Registratieformulieren instaptoets niveau 3	48
5.2	Controledictees	50
5.3	Einddictees en totaaldictee	55
5.3.1	Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaal dictees niveau 3	57
5.3.2	Registratieformulieren controle-, eind- en totaal dictees niveau 3	58
6	Woordenlijsten	60

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 3 is een onderdeel van de methode 'Spelling in de lift plus'. Aan de hand van deze methode willen wij kinderen met spellingproblemen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden aanleren. Voor een nadere toelichting op deze doelstelling verwijzen wij u naar de Algemene Inleiding.

Het is de bedoeling dat kinderen de woorden die geleerd worden niet alleen goed schrijven in een dictee, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik.

Hiertoe zijn speciale oefeningen opgenomen.

Verder zal een leerkracht er voortdurend attent op moeten zijn dat het geleerde toegepast wordt.

1.2 Doelstellingen van niveau 3

Op dit niveau wordt de schrijfwijze aangeleerd van veelvoorkomende woorden die bestaan uit één klankgroep en in één van de volgende vier categorieën thuis horen:

- een combinatie van drie of meer medeklinkers
(bijvoorbeeld: schaatst, herfst, sproet)
- ng • nk (bijvoorbeeld: bang, bank)
- f • v (bijvoorbeeld: dief, vis)
- s • z (bijvoorbeeld: poes, zes)

Daarna wordt deze kennis in '☒ Meer en weer' toegepast op veelvoorkomende samengestelde woorden, waarvan de onderdelen tot bovengenoemde of reeds op niveau 1 of 2 behandelde categorieën behoren (bijvoorbeeld: strooppot, herfststorm, bankschroef, vuurwerk, zaalsport).

2 Analyse van de beginsituatie

2.1 Analyse van de beginsituatie (algemeen)

Voordat men gaat werken met de methode 'Spelling in de lift PLUS' wordt de bijbehorende instaptoets afgenomen. Voor de complete instaptoets verwijzen wij naar de Algemene Inleiding.

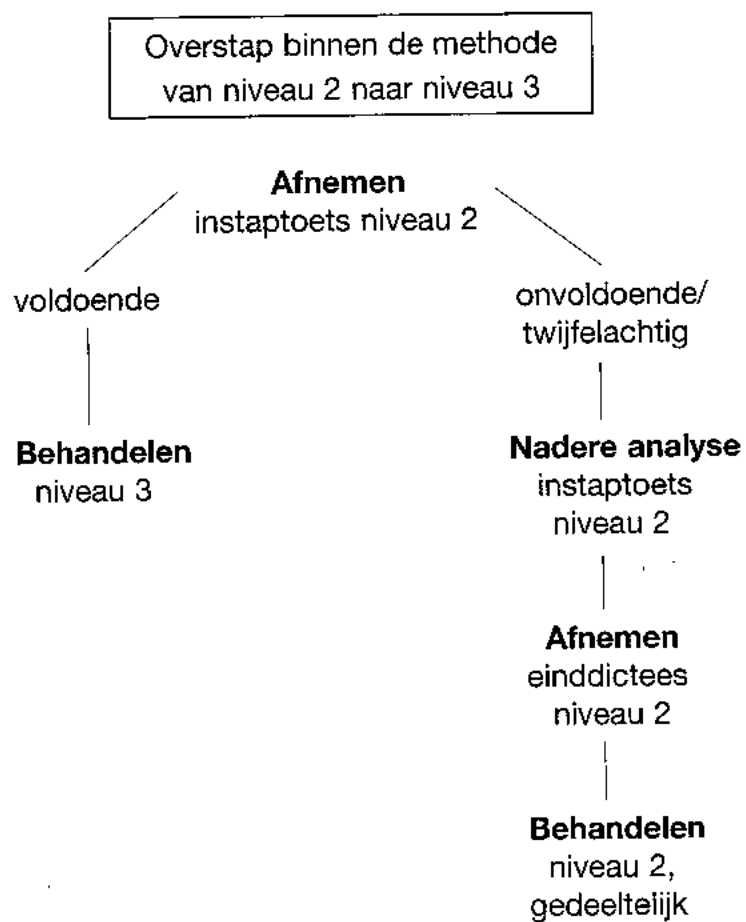
Als een kind 80% van de opgaven, dus 16 van de 20 woorden goed schrijft, kan men aannemen dat dit niveau wordt beheerst en stapt men over naar het volgende niveau.

Maakt het kind daar meer dan 4 fouten, dan volgt een analyse van de beginsituatie op het betreffende niveau.

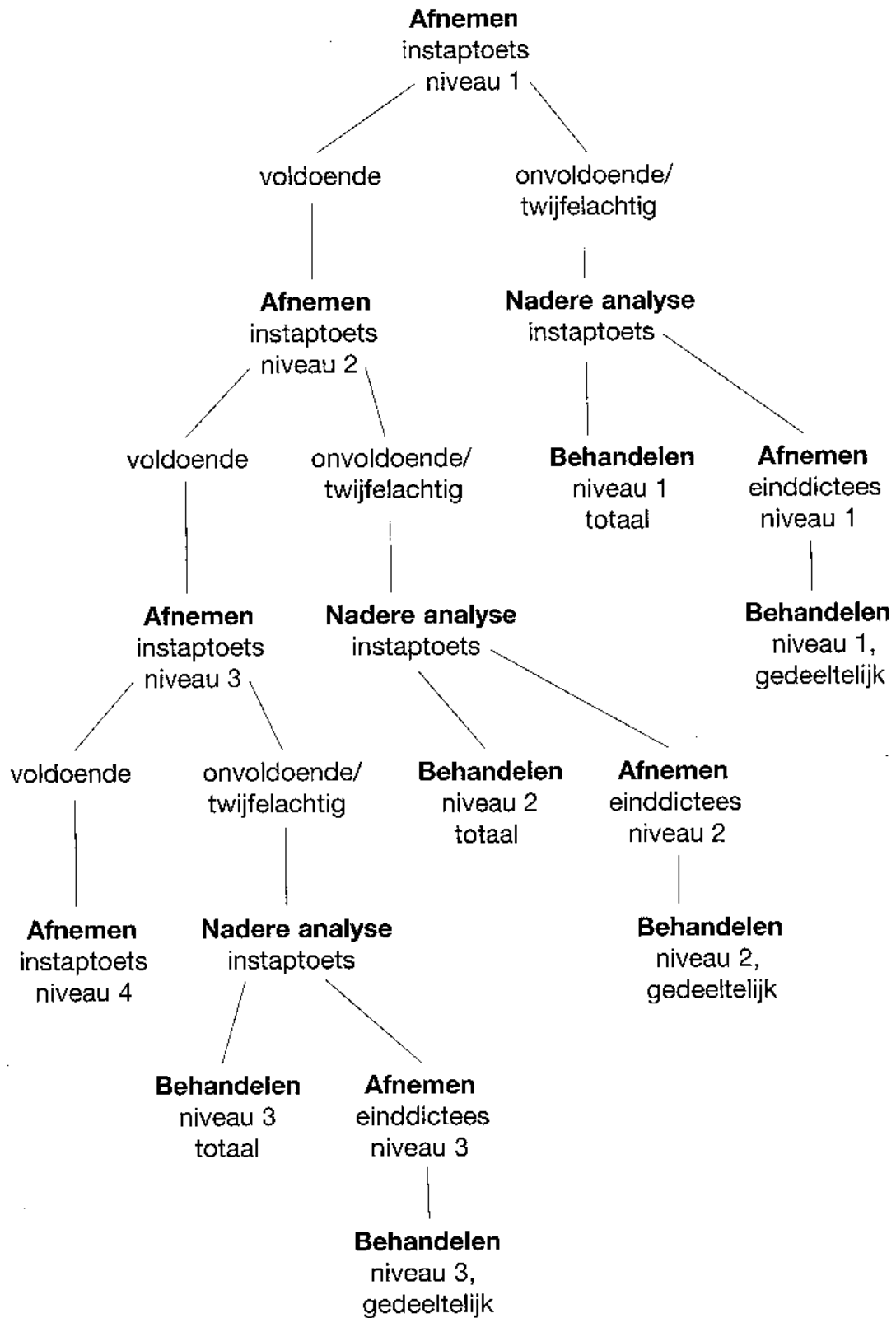
2.2 Analyse van de beginsituatie op niveau 3

Bij kinderen die met 'Spelling in de lift PLUS' werken, zal men anders te werk gaan bij het bepalen van de beginsituatie dan bij kinderen die tussentijds in de methode instappen. In 2.2.1 wordt voor beide groepen de te volgen werkwijze schematisch gepresenteerd. Daarna worden in 2.2.2 en 2.2.3 beide modellen (beslissbomen) nader toegelicht.

2.2.1 Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie

Instap voor kinderen die al spelling
(met een andere methode) hebben gehad.

2.2.2 Overstap van niveau 2 naar niveau 3

De instaptoets (wellicht beter uitstaptoets genoemd) van niveau 2 kan dienen als instaptoets voor niveau 3.

Deze is te vinden in de handleiding van niveau 2 (paragraaf 5.1) of in de Algemene Inleiding.

In deze toets wordt nagegaan of het schrijven van woorden, die uit één klankgroep (resp. lettergreep) bestaan en vallen in de categorie medeklinkercombinaties (mkmm, mmkm, mmkmm), voldoende beheerst wordt (80% of meer goed). Is er sprake van voldoende beheersing, dan kan worden overgestapt naar niveau 3. Is sprake van onvoldoende of twijfelachtige beheersing, dan zal eerst moeten worden nagegaan, wat het kind precies fout doet.

Dit kan bijvoorbeeld met behulp van de einddictees van niveau 2. Daarna kan dan besloten worden of en zo ja welke stof van niveau 2 eerst herhaald zal moeten worden.

2.2.3 Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad.

Men controleert allereerst of niveau 1 beheerst wordt, dat wil zeggen of het kind mkm-woorden goed kan schrijven. Is dit het geval, dan neemt men niveau 2 van de instaptoets af. Wordt deze ook beheerst, dan stapt men over op niveau 3, enzovoort. De A- en B-versie van de instaptoets van niveau 3 zijn te vinden in paragraaf 5.1.

Alle foutenregistratieformulieren zijn opgenomen in het kopieerblok. Het is verstandig om na te gaan, ook als niveau 3 beheerst wordt, of ook alle op niveau 3 behandelde categorieën voldoende beheerst worden. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van het individuele registratieformulier. Wanneer op niveau 3 van de instaptoets meer dan 4 fouten gemaakt worden, kan de leerkracht aan de hand van een nadere foutenanalyse bepalen welke oefenstof het kind nodig heeft. Hierbij kan het eerder genoemde foutenregistratieformulier gebruikt worden. Per spellingcategorie kan worden nagegaan of sprake is van voldoende beheersing. Er wordt onderscheid gemaakt tussen categoriefouten en andere fouten. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een kind in woorden met 3 medeklinkers achter elkaar geen fouten maakt, maar wel met de lange klank (bijvoorbeeld 'schatst'). Men zal daar dan binnen niveau 3 extra aandacht aan moeten besteden. Als men na analyse van de instaptoets twijfelt of bepaalde leerstofonderdelen moeten worden aangeboden, dan kan men de einddictees van die betreffende leerstofonderdelen afnemen. Deze dictees zijn opgenomen in paragraaf 5.3.

Bij kinderen met specifieke spellingproblemen kan de leerkracht eventueel een leerinhoud van niveau 3 apart aanbieden. Deze situatie zal zich nogal eens in het basisonderwijs voordoen, bijvoorbeeld bij remedial teaching. Te denken valt ondermeer aan een kind dat uitsluitend problemen heeft met het onderscheid tussen 'f' en 'v' in woorden. Dan zou men dat onderdeel van het werkboek (blz. 30 t/m 39) kunnen doorwerken.

3 Onderwijsleersituatie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de aspecten van de onderwijsleersituatie die in het bijzonder betrekking hebben op niveau 3. Voor de aspecten die op het totale spellingpakket betrekking hebben, verwijzen we naar de Algemene Inleiding.

3.2 Leerinhouden en leerprincipes

3.2.1 Leerinhouden

Op niveau 3 komen achtereenvolgens vier spellingcategorieën aan de orde:

WERKBOEK

Basisstof

- I ● combinaties van drie of meer medeklinkers
mmmkm(m)-woorden
Het gaat met name om
spr- of str- aan het begin van
een woord. (blz. 2 t/m 5)
sch(r) (blz. 6 t/m 9)
m(m)kmmm-woorden
Het gaat met name om
-fst, -gst, -nst,
-rst, -tst aan het eind van een woord. (blz. 10 t/m 13)
de resterende combinaties van drie
of meer medeklinkers en herhaling. (blz. 14 t/m 18)
- II ● ng • nk
woorden met ng (blz. 20 t/m 22)
woorden met nk (blz. 23 t/m 25)
woorden met ng of nk door elkaar (blz. 26 t/m 28)
- III ● f • v
woorden met f (blz. 30 t/m 32)
woorden met v (blz. 33 t/m 35)
woorden met f of v door elkaar (blz. 36 t/m 39)
- IV ● s • z
woorden met s (blz. 41 t/m 43)
woorden met z (blz. 44 t/m 46)
woorden met s of z door elkaar (blz. 47 t/m 50)

KOPIEERBLOK

Extra stof

☒ *Nog een keer*

- I ● combinaties van drie of meer medeklinkers
-spr-, str-, (blz. 3. ☒.2)
-sch(r)- (blz. 3. ☒.3)
-fst, -gst, -nst, -rst, -tst (blz. 3. ☒.4)
overige uitgangen van
drie of meer medeklinkers (blz. 3. ☒.5)
- II ● ng • nk
ng (blz. 3. ☒.6)
nk (blz. 3. ☒.7)
ng, nk (blz. 3. ☒.8)
- III ● f • v
f (blz. 3. ☒.9)
v (blz. 3. ☒.10)
f, v (blz. 3. ☒.11)
- IV ● s • z
s (blz. 3. ☒.12)
z (blz. 3. ☒.13)
s, z (blz. 3. ☒.14)

☐ *Net iets meer*

- I ● combinaties van drie of meer medeklinkers
spr-, str-, (blz. 3. ☐.2)
sch(r)- (blz. 3. ☐.3)
-fst, -gst, -nst, -rst, -tst (blz. 3. ☐.4)
overige uitgangen van
drie of meer medeklinkers (blz. 3. ☐.5)
- II ● ng • nk
ng (blz. 3. ☐.6)
nk (blz. 3. ☐.7)
ng, nk (blz. 3. ☐.8)
- III ● f • v
f (blz. 3. ☐.9)
v (blz. 3. ☐.10)
f, v (blz. 3. ☐.11)
- IV ● s • z
s (blz. 3. ☐.12)
z (blz. 3. ☐.13)
s, z (blz. 3. ☐.14)

Keuzestof

☒ Meer en weer

- herhaling van niveau
1 t/m 3 alles door elkaar (blz. 3.☒.2 t/m 3.☒.6)
- samengestelde woorden
van niveau 3 (blz. 3.☒.7 t/m 3.☒.11)

De woorden die worden aangeboden zijn beperkt tot voor kinderen bekende en in het Nederlands veel voorkomende woorden. Een lijst van deze woorden is opgenomen in hoofdstuk 6.

Woorden met spellingproblemen die pas op een hoger niveau behandeld worden (bijvoorbeeld d aan het eind van een woord) worden heel incidenteel in de oefenstof gebruikt, maar nog niet aangeleerd. Ze zullen dan ook niet in de dictees voorkomen.

Werkwoordvormen komen aan de orde voorzover zij vallen onder de categorie veelgebruikte woorden. Het systematisch vervoegen van werkwoorden komt niet aan bod.

3.2.2 Leerprincipes

Oriënteren en optimaliseren

Voor een nadere toelichting op de verschillende leerprincipes wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding. In deze paragraaf wordt besproken op welke wijze het oriënteren en optimaliseren op niveau 3 plaatsvinden.

Oriënteren

- De woorden van niveau 3 vallen, met uitzondering van de combinatie sch-, onder de *hoofdregel* van de Nederlandse spelling, die wij voor de kinderen als volgt hebben vertaald:

'Je schrijft het woord zoals je het hoort.'

Deze regel geldt, afgezien van de genoemde uitzondering, ook voor de op dit niveau aangeboden samengestelde woorden, die immers bestaan uit twee eerder geleerde woordjes. Voorwaarde is dat de kinderen die kleine woordjes binnen het grotere woord herkennen.

- Ook op niveau 3 wordt door middel van auditieve oefeningen aandacht besteed aan de elementaire *spellinghandeling* (zie Algemene Inleiding hoofdstuk 3): de kinderen leren om goed naar een woord te luisteren en auditief te analyseren, waarna de klanken in de juiste volgorde opgeschreven worden. De nadruk ligt hierbij op de aan te leren medeklinkers en medeklinkercombinaties.
- In tegenstelling tot niveau 1 en 2 worden de lange klanken en tweetekenklanken nu niet meer in een langer hokje genoteerd dan de korte klanken en medeklinkers.

- Op niveau 3 wordt in de oefeningen gebruik gemaakt van hoofdletters, dit in tegenstelling tot niveau 1 en 2. Kinderen die dit aan kunnen kan men ook zelf hoofdletters laten gebruiken.

- Bij het aanbieden van de medeklinkercombinaties is een volgorde van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden.

- I Eerst worden de klankzuivere combinaties van 3 medeklinkers vooraan aangeboden (bijvoorbeeld stroom). Dan volgen de woorden met sch(r)-, waarbij de sch- als geheel wordt ingeprent. Benadrukt wordt dat je altijd sch- schrijft als je sg- hoort. Hierna volgen de woorden met klankzuivere medeklinkercombinaties op het eind (bijvoorbeeld winst) en pas daarna de medeklinkercombinaties aan het eind waarbij een tussenklank gehoord wordt (bijvoorbeeld helpt).

- II De ng en nk worden als één klank opgevat. Als steun dienen de sleutelwoorden *ring* en *bank*.

- III Bij het aanleren van de f bieden we de kinderen extra visuele en auditieve steunpunten. We noemen deze letter de *fietspomp-letter* en geven een tekening van een fietspomp.

Bovendien zeggen we: als je met een fietspomp pompt, hoor je f, f, f.

Zo mogelijk vindt oriëntatie op materieel niveau plaats, dat wil zeggen bijvoorbeeld met een echte fietspomp.

Als steun voor de v geldt de naam *vliegende vogel-letter*.

We geven een tekening en zeggen: 'een v ziet eruit als een vliegende vogel'.

- IV Als steun voor de s geldt de naam *slang-letter* met de uitspraak: de slang sist sssssssssss.

Als steun voor de z geldt de naam *zaag-letter*. Verwezen wordt naar een tekening van een zaag waarin de tanden een z vormen.

Daarnaast wordt gezegd: bij het zagen hoor je z, z, z, z.

Tenslotte wordt voor de v en de z nog de hulpregel gegeven, dat deze letters nooit aan het eind van een woord kunnen staan.

- In '☒ Meer en weer' van het kopieerblok komen de woorden aan bod, die zijn samengesteld uit de eerder behandelde woorden van niveau 1 t/m 3 (voorbeelden: marktkraam, schroefdop, tuinslang, linksaf, zijstraat).

- De oriëntatie op de betekenis van de gebruikte woorden is ook hier weer van groot belang. In de oefeningen wordt hier aandacht aan besteed. Ook de leerkracht moet dit regelmatig doen, bijvoorbeeld door de kinderen de woorden in zinnen te laten gebruiken.

Optimaliseren

- Achtereenvolgens gaat het hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Bij het *verinnerlijken* gaat het erom dat de kinderen een woord niet meer hardop auditief hoeven te analyseren of de spellingregel hardop te zeggen, maar dat ze dit fluisterend voor zichzelf of in zichzelf doen.

Het *verkorten* wordt ondermeer geoefend door wisselrijtjes en rijmoefeningen.

Automatiseren van de vaardigheid vindt plaats door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw aan te bieden. Het doel hiervan is om te komen tot een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch woordbeeld.

Aan het *generaliseren* wordt gewerkt door kinderen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken, een verhaal af te laten maken enzovoort. Ook het laten maken van samengestelde woorden is een vorm van generaliseren. Het is belangrijk om veel aandacht te besteden aan de oefeningen die tot doel hebben om de geleerde vaardigheid in verschillende situaties te laten toepassen.

Hiermee hopen we te bereiken dat kinderen ook buiten de spellinglessen aandacht besteden aan de juiste schrijfwijze van woorden.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aan de bovenstaande leerprincipes aandacht besteed. (Voor een nadere toelichting op deze begrippen verwijzen wij u naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding).

Op niveau 3 wordt bij elke spellingcategorie eerst een beperkt aantal woorden met een bepaalde moeilijkheid geïsoleerd aangeboden, bijvoorbeeld woorden met een f. Daarna volgt een aantal woorden die uitsluitend een andere moeilijkheid bevatten, bijvoorbeeld de v.

Pas daarna worden woorden met de ene (f) en de andere moeilijkheid (v) door elkaar heen aangeboden. De kinderen leren ook steeds hoe ze de opgedane kennis zelf kunnen gebruiken, ondermeer bij het maken van samengestelde woorden.

Dit laatste vindt plaats in het laatste onderdeel van het kopieerblok ('☒ Meer en weer') waarin ook een herhaling van het eerdergeleerde plaatsvindt.

Voor de leerprincipes **controleren** en **motiveren** wordt verwezen naar de Algemene Inleiding (paragraaf 3.2).

3.3 Didactische werkvormen

Hierbij onderscheiden we op niveau 3:

- a de oefeningen en aanwijzingen uit de handleiding
- b de oefeningen uit het werkboek
- c de oefeningen uit het kopieerblok die bestaan uit:
 - ☒ Nog een keer:
herhalingsstof voor uitvallers gekoppeld aan de controledictees.

- ⊞ Net iets meer:
verrijkingsstof gekoppeld aan de controledictees.
- ⊠ Meer en weer:
generalisatiestof voor alle kinderen.

3.3.1 De handleiding

Hierin zijn de instructies bij de oefeningen van het werkboek te vinden. De instructies omvatten onder meer: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, het leiding geven aan auditieve oefeningen, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek, het nabespreken van de gemaakte oefeningen met een individueel kind of klassikaal voor het bord.

Zowel de *bordlessen* als de *auditieve oefeningen* zijn zeer belangrijk. Ze dienen ter introductie van nieuwe stof en sluiten zoveel mogelijk aan op de nieuw aangeboden leerstof of bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor.

Ook de verschillende *dictees* zijn in de handleiding te vinden. Voor een goede controle van het spellingproces dienen ze regelmatig afgenomen, geanalyseerd en nabesproken te worden.

Naast woorddictees zijn er zinnendictees om te kijken of de spelling niet alleen op woordniveau beheerst wordt, maar ook op zinsniveau functioneert.

3.3.2 Het werkboek

Basisstof

Het oefenen van nieuwe spellingcategorieën gebeurt steeds min of meer in eenzelfde volgorde: eerst visuele en auditieve discriminatie en inprenting (waarbij aandacht wordt gegeven aan de betekenis), daarna auditieve analyse, gevolgd door oefeningen met het invullen van letters of hele woorden bij plaatjes of in zinnen.

In de methode wordt *meer dan één informatiekanaal* ingeschakeld.

Er zijn naast auditieve oefeningen ook opdrachten waarbij het accent meer op het visuele aspect ligt. Door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw te laten schrijven wordt eveneens een schrijfmotorisch woordbeeld ingeslepen.

Naast deze grafisch-fonologische informatie wordt ook aandacht besteed aan semantische en syntactische functies door met behulp van afbeeldingen of eenvoudige zinnen de betekenis van woorden te verduidelijken en aan te geven hoe ze gebruikt kunnen worden.

Instructie door de leerkracht is beslist noodzakelijk bij het gebruik van deze methode. Het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Bordlessen en auditieve oefeningen, die onder leiding van de leerkracht gedaan moeten worden, vormen een wezenlijk onderdeel van de methode. De aanwijzingen bij de oefeningen zullen de meeste kinderen nog niet zelf kunnen lezen. Het is belangrijk dat de leerkracht controleert of de kinderen de bedoeling van de opdracht begrepen hebben en of zij de betekenis van de woorden kennen.

Hoe spellingonderwijs in een groep of in een school georganiseerd kan worden, zodanig dat alle kinderen op hun niveau instructie ontvangen, wordt beschreven in de Algemene Inleiding.

3.3.3 Het kopieerblok

Extra stof

☒ *Nog een keer*

(de herhalingsstof voor uitvallers):

Aan ieder controledictiee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld. Als blijkt dat bepaalde spellingstof nog niet voldoende beheerst wordt, kan die voor extra oefening gebruikt worden. Deze herhalingsstof is te vinden in het kopieerblok (blz.3. ☒.2 t/m 3. ☒.14).

De moeilijkheidsgraad van de oefeningen is vergelijkbaar met die van de basisstof.

De aanwijzingen per bladzijde voor de herhalingsstof zijn te vinden in deze handleiding (paragraaf 3.6.3).

☐ *Net iets meer*

(de verrijksstof):

Aan ieder controledictiee is ook een bladzijde verrijksstof gekoppeld.

Deze is bedoeld voor de betere kinderen, die blij gegeven hebben de basisstof voldoende te beheersen, maar nog moeten wachten op de (groeps)instructie voordat ze verder kunnen.

Ook de verrijksstof is opgenomen in het kopieerblok (blz.3. ☐.2 t/m 3. ☐.14).

De moeilijkheidsgraad van de verrijksstof ligt iets hoger dan van de basisstof.

De kinderen moeten meer zelf bedenken. In paragraaf 3.6.4 van deze handleiding zijn de aanwijzingen bij de bladzijden verrijksstof te vinden.

Keuzestof

☒ *Meer en weer*

(de generalisatiestof voor alle kinderen):

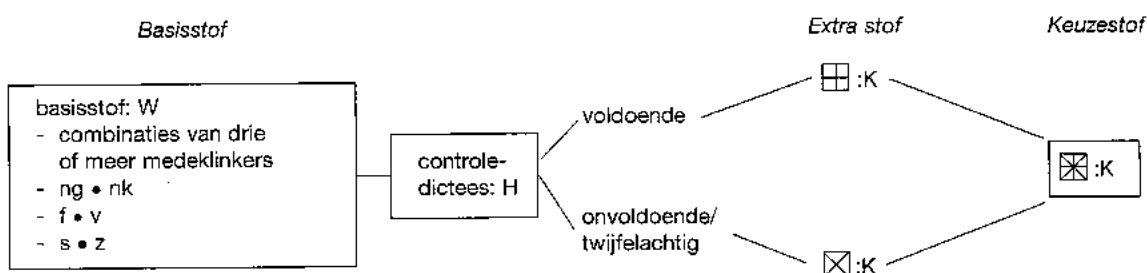
Nadat alle categorieën van niveau 3 afzonderlijk zijn behandeld, is het de bedoeling dat de kinderen vervolgens ' ☒ Meer en weer' uit het kopieerblok doorwerken. Eerst wordt het reeds geleerde van niveau 1 t/m 3 herhaald, maar nu door elkaar. Dit betekent mkm en (m)mkm(m) woorden van niveau 1 en 2 en de samengestelde woorden met de spellingcategorieën van niveau 1 en 2, maar ook woorden van niveau 3.

Daarna worden samengestelde woorden met het geleerde van niveau 3 aangeboden. De kinderen zullen dan bijvoorbeeld woorden als: bankschroef, vliegtuig of zwembroek leren.

Dit is een vorm van uitbreiding of generalisatie.

3.4 'Spelling in de lift Plus' als hoofdmethode

Op scholen waar 'Spelling in de lift PLUS' de hoofdmethode is, kan het gebruik van de verschillende onderdelen als volgt in beeld worden gebracht:

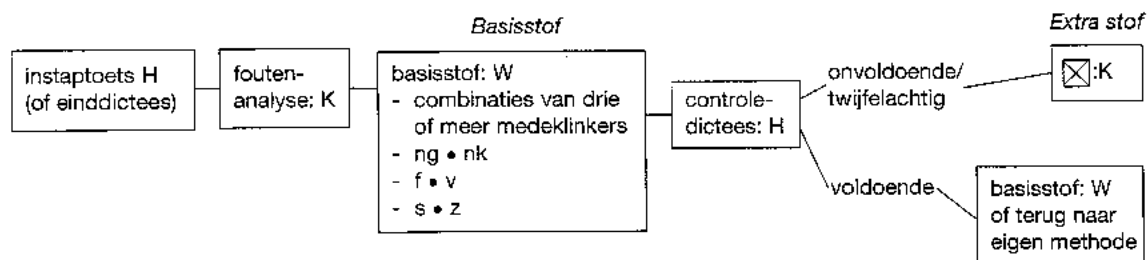
W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Dus: *alle* kinderen krijgen de basisstof uit het werkboek en na het doorwerken van het werkboek, '⊗ Meer en weer' uit het kopieerblok (blz. 3.⊗.2 t/m 3.⊗.11) aangeboden.

Afhankelijk van de prestaties bij de controledictees krijgen sommige kinderen herhalingsstof (⊗) of verrijkingsstof (⊕), beide uit het kopieerblok ('⊗ Nog een keer': blz. 3.⊗.2 t/m 3.⊗.14 en '⊕ Net iets meer': blz. 3.⊕.2 t/m 3.⊕.14).

3.5 'Spelling in de lift Plus' als remediërende methode

Wordt 'Spelling in de lift PLUS' uitsluitend voor het opvullen van hiaten gebruikt (remediërend), dan kan het gebruik er als volgt uitzien:

W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Op grond van een foutenanalyse met behulp van registratieformulieren uit het kopieerblok, wordt vastgesteld welke spellingcategorieën onvoldoende of twijfelachtig beheerst worden. Die krijgt het kind dan uit het werkboek van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden. Bij onvoldoende of twijfelachtige prestaties bij de controledictees kan bovendien herhalingsstof (⊗) uit het kopieerblok worden aangeboden.

Het onderdeel '⊕ Net iets meer' (de verrijkingsstof) zal, wanneer 'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode wordt ingezet, niet of nauwelijks gebruikt worden.

Onderdeel ' Meer en weer' (de generalisatiestof) kan gebruikt worden voor die kinderen die problemen hebben met generaliseren van het eerder geleerde. Ook voor kinderen die problemen hebben met het blijven toepassen van een eerder geleerd spellingprobleem als er andere stof bijkomt, kan onderdeel ' Meer en weer' een functie hebben.

3.6 Aanwijzingen per bladzijde

3.6.1 Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)

● De takenkaart

De takenkaart (die op de binnenkant van de kft van het werkboek staat) is bedoeld als inleiding op het werkboek. Op deze kaart staat wat de kinderen in het werkboek gaan leren. Het is bovendien de bedoeling dat de kinderen zelf de takenkaart na een gemaakt controledictee invullen. Dit gaat als volgt:

voldoende beheersing (80% of meer)

twijfelachtige beheersing (60-80%)

onvoldoende beheersing (minder dan 60%)

Het tweede vak achter de verschillende leerstofonderdelen is bedoeld om eventueel na een herhaling in te vullen.

● Bordlessen

Bij elke bordles worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductie vermeld. Indien materiaal en organisatievorm ontbreken, geldt de volgende standaardformulering:

Materiaal:

bord en/of blaadje

Organisatie:

de kinderen zitten op hun plaats.

● Auditieve oefeningen

De instructie en de aan te bieden woorden staan in een kader.

Auditieve analyse-oefeningen kunnen het best visueel ondersteund worden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van structuurstroken of structuurvakken bijvoorbeeld auditieve analyse van mmmkm-woorden:

--	--	--	--	--

● Klassikale oefeningen

Samen

De instructie voor deze oefeningen is in deze handleiding te vinden. Evenals bij de auditieve oefeningen is er een kader omheen geplaatst.

● Dictees

Controledictee

Einddictee

Totaal dictee

Deze dictees zijn te vinden in de handleiding in respectievelijk paragraaf 5.2 en 5.3.

● Betekenis van woorden

Belangrijk is dat de kinderen de betekenis van de aangeboden woorden kennen. Controleer dit regelmatig door de kinderen ernaar te vragen of ze zinnen te laten maken met de desbetreffende woorden.

● Zinnen maken

Om spelling te laten functioneren zijn de oefeningen waarbij de kinderen zelf zinnen moeten maken van veel belang.

Let erop dat het tot nu toe geleerde wordt toegepast. Behalve de behandelde woorden van niveau 3 moeten ook die van niveau 1 en 2 correct geschreven zijn. Kinderen die dit aankunnen kan men hoofdletters en leestekens laten gebruiken.

● Creativiteit

De creativiteit van kinderen mag niet worden afgeremd!

Bij de opdracht zijn soms verschillende antwoorden mogelijk. Als een kind iets anders invult dan de auteurs in gedachten hadden, mag dat vooral niet direct fout gerekend worden. Integendeel, als het antwoord van het kind in de oefening past, verdient het een compliment.

Een speels omgaan met taal en spelling vinden wij erg belangrijk.

● Bladzijde-aanduiding in het kopieerblok

Bij ieder controledictee staat een verwijzing naar de bijbehorende stof uit '☒ Nog een keer' en '☐ Net iets meer'.

Het eerste cijfer geeft het niveau aan, dan volgt de aard van de stof en ten slotte het paginanummer. Dus 3.☒.2 betekent: niveau 3, 'Nog een keer', bladzijde 2.

De keuzestof wordt op dezelfde manier aangegeven; 3.☒.4 betekent: niveau 3, 'Meer en weer', bladzijde 4.

3.6.2 Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek

BASISSTOF

I COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

De kinderen oriënteren op combinaties van drie medeklinkers (**spr-** en **str-**) aan het begin van klankzuivere woorden.

Introductie:

Noem de volgende woorden: struik, sproet, straf.

Vraag de kinderen wat de eerste drie letters van elk woord zijn en schrijf die op het bord.

Trek samen met de kinderen de conclusie, dat in woorden dus ook drie medeklinkers aan het begin kunnen staan en dat je altijd heel goed moet luisteren om er achter te komen welke dat zijn.

Indien gewenst kan de bordles worden uitgebreid met andere woorden uit de woordenlijst.

Ga ook steeds na of de kinderen de betekenis van de woorden kennen.

Auditieve oefening

Wat is het **spr-** of **str-**woord?

spits - sprits	sput - spruit
straf - staf	straat - staat
strip - strip	sproet - spoed
stoom - stroom	staal - straal

● Bladzijde 4

Oefening 1

De woorden zijn:

1. strip, 2. spreek, 3. strak, 4. sprak, 5. streep, 6. sprits.

● Bladzijde 5

Oefening 1

Het woord onder de pijl is 'sprits'.

Oefening 3

De woorden zijn:

straf - sprak - sprits - streep - strip.

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 2.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 3. ☐ 2.

● Bladzijde 6

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat 'als je aan het begin van een woord **sg** hoort' je **sch** schrijft.

Introductie:

Schrijf de volgende woorden op het bord:

schuur

schrift

schaap

Laat steeds een kind een woord oplezen. Vraag wat hij vooraan hoort en hoe je dat schrijft. Laat hem de **sch** in het woord onderstrepen.

Nadat alle drie de woorden aan bod gekomen zijn, wordt achter het rijtje **sch** gezet en daarachter een tekening van het sleutelwoord *schaap*. Vraag vervolgens of de kinderen nog meer woorden met **sch** kennen en laat hiervan de eenlettergrepige, klankzuivere woorden op het bord of een blaadje schrijven.

De kinderen worden gewezen op het plaatje van het schaap in het werkboek. Het sleutelwoord *schaap* dient als steun.

Auditieve oefening

Bedenk een rijmwoord met **sch**-:

staal - vuur - wip - groen - zeef - aap - sik - kool - tuin - dop - kort

● Bladzijde 7

Oefening 1

De woorden zijn:

1. scheef	6. schrijf	11. schaats	16. schroef
2. schrik	7. sproet	12. schoon	17. strip
3. schoen	8. straat	13. schaap	18. struik
4. schaal	9. spruit	14. schil	19. schrift
5. scherp	10. schuin	15. school	20. straf

Oefening 2

De volgende combinaties zijn mogelijk:

lam - schaap sok - schoen
ijs - schaats zee - schip
klas - school peer - schil
mes - scherp huis - schuur

Als de kinderen een ander woord noemen, moet bekeken worden of dit ook mogelijk is. Peer - schaal is bijvoorbeeld ook een goede mogelijkheid.

Oefening 3

De oefeningen waarbij kinderen zelf zinnen moeten maken zijn erg belangrijk. Let er goed op dat ze toepassen wat ze al geleerd hebben.

● Bladzijde 9

Na deze bladzijde volgt weer een *controledictee*, dat in paragraaf 5.2 is opgenomen.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒.3.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐.3.

● Bladzijde 10

Bordles

Doel:

De kinderen oriënteren op combinaties van drie of meer medeklinkers achteraan bij klankzuivere woorden.

Introductie:

Noem het woord: kerst.

Vraag aan een kind welke drie letters aan het eind staan en laat die op het bord schrijven. Zodra de goede letters op het bord staan, wordt het woord afgemaakt. Trek samen met de kinderen de conclusie dat dus ook aan het eind van het woord meer dan twee medeklinkers achter elkaar kunnen staan.

De oefening kan vervolgd worden met: dienst, schaatst.

Oefening 2

De woorden zijn:

laatst - kunst - worst

Oefening 4

Het maken van zinnen is erg belangrijk.

Let goed op of de kinderen toepassen wat ze net geleerd hebben. Kijk ook of ze de woorden van niveau 1 en 2 wel juist schrijven.

Voor zover ze dat al kunnen, moet er ook op gelet worden of de kinderen hoofdletters en leestekens gebruiken.

Auditieve oefening

Welk woord houd je over als je één klank weglaat?

kerst - t	zelfs - s
kunst - n	werkt - t
films - s	korst - s
dienst - s	schaatst - t

● Bladzijde 13

Oefening 2

De woorden zijn:

barst - spruit - botst - kerst - dienst

Let hier op de creativiteit van de kinderen!

Sterk of strek is bijvoorbeeld ook mogelijk.

Bladzijde 13 wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit kunt u vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒.4.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐.4.

● Bladzijde 14

Op deze bladzijde worden nieuwe combinaties van drie of meer medeklinkers aan het eind van het woord geïntroduceerd. Let erop of de kinderen weten wat de woorden betekenen.

● Bladzijde 15

Geef vooral veel aandacht aan oefening 2, waarbij het gaat om het toepassen van het geleerde in zinnen.

● Bladzijde 16

Na oefening 2 wordt het *controledictee* gemaakt.

Dit dictee kunt u vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒.5.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐.5.

● Bladzijde 17

Auditieve oefening

Welk woord rijmt op:

harkt - borst - minst - merkt - dunst - laatst - dorst - oogst

● Bladzijde 18

Oefening 1

Het woord onder de pijl is 'strooppot'.

Oefening 2

De woorden zijn:

werkt - strik - dorst - korst - markt - durft

Na deze bladzijde wordt het *einddictee*, dat bestaat uit woorden met 'COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS', afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

II NG • NK

● Bladzijde 20

Bordles

Doel:

De kinderen oriënteren op de **ng**, waarbij *ring* als sleutelwoord dient.

Introductie:

Het liedje is bedoeld als speelse introductie van de ng-klank.

De kinderen zullen het zelf niet helemaal kunnen lezen. Het kan ook gezongen worden.

Klein Chineesje

Klein Chineesje sjing sjang sjong

waar ga je naar toe met je ding dang dong?

ik ga spe - len op mijn xylo-foon-tje

he-le mooie wijsjes sjing sjang sjong.

Nadat het liedje gelezen of gezongen is, wordt op het bord geschreven: 'sjing sjang sjong', waarbij goed gelet wordt op de eindklank.

Hierna wordt aan de kinderen gevraagd of ze andere woorden met ing, ang of ong kennen.

Die kunnen eventueel ook op het bord geschreven worden. Daarna wordt het woord 'ring' groot op het bord geschreven en de ng onderstreept. De kinderen wordt gewezen op het plaatje van de ring in het werkboek. Benadrukt wordt dat als ze ng aan het eind van een woord horen; je dus ng schrijft net als bij ring.

De ng wordt als één klank opgevat die auditief niet uit elkaar gehaald kan worden. Als steun dient het sleutelwoord *ring*.

Auditieve oefening

Lees de woorden op. Laat de kinderen met de ogen dicht luisteren.
Ze moeten hun vinger opsteken als ze een 'ring'-woord horen,
dat wil zeggen een woord met **ng**:

aap - boer - gang - reus - pan - eng - zing - dier - ton - kaas -
man - wang - jong - Wim - fijn - kring - goud - zon - tong - straf -
streng - kar - lang - mat - ding

● Bladzijde 21

Oefening 2

De woorden zijn:

kring - slang - sprong - streng.

● Bladzijde 22

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen, dat is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 6.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ 6.

● Bladzijde 23

Hier begint de introductie van de woorden met **nk**. Deze klank wordt als één geheel aangeboden en wordt niet uit elkaar gehaald.

Als steun kan het sleutelwoord *bank* gebruikt worden. Schrijf het woord op het bord, onderstreep de laatste twee letters en benadruk de uitspraak.

Auditieve oefening

Lees de woorden op en laat de kinderen de vinger opsteken bij een 'bank'-woord, dat wil zeggen een woord met **nk**:

boom - pink - kast - plank - denk - bak - wieg - dak - hoed -
dank - vuur - balk - stank - mak - krant - vink - vonk - wolk -
van - dorp - slank - drink - fiets - zak - zink

● Bladzijde 25

Oefening 3

Let op de juiste vervoeging van het werkwoord.

Met name taalzwakke kinderen vinden dit vaak moeilijk.

Na deze bladzijde volgt een *controledictee* (zie paragraaf 5.2).

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 7.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ 7.

● Bladzijde 26

Op deze bladzijde worden de woorden met **ng** of **nk** voor het eerst door elkaar aangeboden.

Blijf erop letten dat de kinderen deze combinaties als één klank blijven opvatten. Verwijs zo nodig nog eens naar de sleutelwoorden *ring* en *bank*.

Auditieve oefening

Lees de woorden op en laat de kinderen hun vinger opsteken als ze een woord met **ng** horen:

zon - jong - bank - pan - lang - drink - zing - min - pen - breng - wenk - slank - wang - flink - ton - zingt - denkt - rent - schenkt - brengt - langs

● Bladzijde 27

Oefening 2

Let erop of de zinnen juist geformuleerd zijn en of met name de ng- en nk-woorden juist gespeld zijn.

Beloon vooral creatieve oplossingen!

Auditieve oefening

Laat de kinderen steeds het woord noemen dat niet rijmt:

wang - man - bang	jong - tong - honk
vonk - zon - bron	ding - tin - ring
dank - slank - stang	denk - wenk - streng
spin - min - pink	dan - bang - lang
kan - vang - man	fink - pink - zing

Voorals achter de ng-klank een t komt, kan verwarring met de combinatie nkt optreden. Laat in zo'n geval de woorden horen zonder t er achter (bijvoorbeeld schenkt - zingt → schenk - zing).

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen, dat is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 8.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 3. ☐ 8.

● Bladzijde 28

Met het *einddictee*, dat te vinden is in paragraaf 5.3 wordt onderdeel II 'NG • NK' afgesloten.

● Bladzijde 30

Bordles

Doel:

De kinderen de klank en de schrijfwijze van de letter f leren.

Materiaal:

een fietspomp

bladzijde 30 van het werkboek.

Introductie:

Op bladzijde 30 worden de woorden met f aan het begin van het woord geïntroduceerd.

De hoofdregel is: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.'

Als steun bieden wij de kinderen een tekening van een fietspomp aan, waarin een f staat geschreven. De f noemen we de fietspompletter.

We leren: als je met een fietspomp pompt, hoor je f, f, f.

Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6.

Oefening 1

Het is belangrijk om te controleren of de kinderen weten wat de woorden betekenen. Een mogelijkheid hiertoe is bijvoorbeeld om de kinderen met elk woord een zin te laten maken.

De kinderen moeten een duidelijke f laten horen bij het lezen van de woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden per regel langzaam op en laat de kinderen bij elk woord met een f de vinger opsteken:

aap	boor	deur	fles	fruit	taart	noot	leuk
bel	huis	kleur	feest	lucht	dier	fris	tien
mond	keur	doek	film	heer	raap	reus	rond
kring	prins	dik	fiets	plint	loop	zing	warm
dun	zucht	kaart	flink	fel	druk	melk	plek
worm	bus	schaap	fee	leek	roos	knie	bal
boom	zee	sneeuw	fors	hek	toon	werk	wolk
mens	boos	stad	fijn	man	kaart	wind	bloem
trap	stal	slang	fout	tijd	lip	Frank	ring
kaas	paard	kar	felt	blij	goud	spijt	plaat

● Bladzijde 31

Op deze bladzijde worden de woorden met een f aan het eind geïntroduceerd.

Oefening 1

De woorden zijn:

1. lief, 2. straf, 3. half, 4. zelf, 5. twaalf, 6. brief, 7. golf, 8. schroef, 9. duif

● Bladzijde 32

Hier wordt de kinderen geleerd dat er ook woorden bestaan waarin na de f nog één of meer letters komen, bijvoorbeeld herfst.

Oefening 3

De bedoeling is dat in elk leeg vak van de cirkel een of meer letters worden ingevuld, waarbij gekozen moet worden uit de woorden die binnen de cirkel staan.

Vanuit stof naar rechts gaand zou de volgorde bijvoorbeeld kunnen zijn:

stof - fiets - staf - fel - lief - feest - twaalf - fijn - neef - fris - straf -

flink - kalf - fles.

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen, dat wederom te vinden is in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ .9.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ .9.

● Bladzijde 33

Bordles

Doel:

De kinderen de klank en de schrijfwijze van de letter **v** leren.

Materiaal:

bladzijde 33 van het werkboek.

Introductie:

We gaan nu woorden met een **v** leren.

De hoofdregel is ook nu: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.'

Een tekening van een vliegende vogel met daarin een **v** dient als steun. We noemen de **v** de vliegende vogelletter. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6.

Eventueel kan de leerkracht ook nog wijzen op de stemloze **f** en de stemhebbende **v**. Bij het uitspreken van de **v** doen de stembanden mee, maar bij de **f** niet. Bij de **v** voel je dus trilling, wanneer je je hand onder je kin (mondbodem) houdt, maar bij de **f** niet.

Auditieve oefening

Noem telkens een woord met een **f** en een **v** (overdreven uitspreken) en vraag welk woord met een **v** begint. Schrijf die woorden op het bord en laat er vervolgens een zin mee maken (zie ook de woordenlijst in hoofdstuk 6).

● Bladzijde 34

Oefening 3

De woorden die moeten worden ingevuld zijn:

1. vast, 2. vol, 3. vlug, 4. veel, 5. vuil.

Onder de pijl komt dan het woord 'vogel' te staan.

● Bladzijde 35

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen, dat te vinden is in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 10.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ 10.

● Bladzijde 36

Op deze bladzijde worden voor het eerst woorden met een **f** of een **v** door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Als je goed luistert, kun je horen of je de fietspompletter of de vliegende vogelletter schrijft.

Steek bij de volgende woorden je vinger op als je de fietspompletter hoort: bijvoorbeeld vaas - fles - fris - vol.

Zie verder de woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6.

Denk als leerkracht aan de uitspraak!

Oefening 3

Bij het maken van zinnen ontstaan wellicht originele exemplaren.

Licht die er eens uit om te bespreken.

Let op het aanmoedigen van de creativiteit!

● Bladzijde 37

Op deze bladzijde wordt een hulpregel aangeboden die luidt:

'Achteraan een woord kan alleen een **f** staan, en dus nooit een **v**.'

Auditieve oefening

Lees afwisselend woorden met een **f** vooraan of achteraan en woorden met een **v**. Laat de kinderen vertellen welke letter er moet staan.

Oefening 2

De bedoeling is dat de kinderen in de richting van de pijlen werken. In elk leeg vakje moet steeds dat deel van een woord ingevuld worden dat samen met de letter(s) uit het voorgaande vakje het woord vormt dat bij het plaatje in dat vakje past. Het idee is ontleend aan het dominospel.

Na deze bladzijde wordt een controledictee afgenomen dat te vinden is in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 3. ☒ 11.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 3. ☐ 11.

● Bladzijde 39

Na deze bladzijde wordt onderdeel III met betrekking tot F • V afgesloten met een einddictee (zie paragraaf 5.3.).

IV S • Z

● Bladzijde 41

Bordles

Doel:

De kinderen de klank en de schrijfwijze van de letter **s** leren.

Materiaal:

bladzijde 41 van het werkboek.

Introductie:

Op deze bladzijde worden woorden met een **s** aangeleerd.

De hoofdregel is: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.'

Als steun dient een tekening van een slang in de vorm van een **s**.

De **s** noemen we daarom ook wel *slangletter*. Het sissen van een slang doet ook aan de **s** denken. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6.

Auditieve oefening

Doe allemaal je ogen dicht. Steek je vinger op als je een woord met de slangletter hoort:

koe - soep - raam - som - leeg - plep - stuk - slang - leuk - kok - pet -
boek - slap - slim - slot - bal - gek - stap - bloem - stem

Oefening 1

Laat bij het lezen van het verhaaltje de kinderen goed letten op de scherpe **s**-klank.

Oefening 2

De woorden die er niet bijhoren, zijn:
steen - staart - stuur - storm - stier.

● Bladzijde 42

Oefening 2

Het is van belang om duidelijk te maken dat woorden verschillende betekenissen kunnen hebben.

Om te bereiken dat spelling ook gaat functioneren in spontaan geschreven taal zijn allerlei oefeningen met zinnen van veel belang. Zodra de kinderen dit kunnen, moet op hoofdletters en punten worden gelet.

Oefening 3

Voor creatief schrijven is het de bedoeling dat de kinderen 'stoel' in de vorm van een stoel schrijven enzovoort.

● Bladzijde 43

Auditieve oefening

Laat de kinderen zoveel mogelijk woorden bedenken met
st-, sl-, spr-.

Na deze bladzijde wordt weer een *controledictee* afgenomen dat te vinden is in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 3. ☒ 12.

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 3. ☐ 12.

● Bladzijde 44

Bordles

Doel:

De kinderen de klank en schrijfwijze van de letter **z** leren.

Materiaal:

bladzijde 44 van het werkboek
eventueel een echte zaag.

Introductie:

Hier worden woorden met een **z** aangeleerd. Als steun dient weer een tekening, nu van een zaag. De tandjes van de zaag vormen steeds de letter **z**. Daarom wordt deze letter ook wel *zaagletter* genoemd.

Ook wordt erop gewezen dat het geluid van de zaag aan de **z** doet denken. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6. Eventueel kan ook nog gewezen worden op de stemloosheid van de **s** en de stemhebbendheid van de **z**.

Auditieve oefening

Laat de kinderen zelf woorden bedenken die met de zaagletter beginnen. Schrijf een aantal van die woorden op het bord. Geef hierbij de regel dat een z nooit aan het eind van een woord voorkomt.

Oefening 1

De woorden zijn:

zes - zeep - zak - zwaan - zon - zaag - zeef.

● **Bladzijde 45**

Oefening 1

Deze oefening is vooral bedoeld om woordbeelden in te oefenen.

● **Bladzijde 46**

Klassikale oefening

Het spel wordt gespeeld in kleine groepen. De kinderen hebben een dobbelsteen nodig en een pion of fiche. Ze mogen elkaar wel corrigeren. Wie het eerst aan het eind is, is de winnaar.

Na deze bladzijde volgt een *controledictee* (zie paragraaf 5.2).

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 13.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ 13.

● **Bladzijde 47**

Auditieve oefening

Laat de kinderen aangeven of ze de slangletter of de zaagletter horen. Let dus vooral op de goede uitspraak!

stuur - zweet - streng - strand - zwaar - zoon - zee - straf - straat - zorg - stok - stil - zuur - stem - zout - stoel - slot - zand - zin - zoek

● **Bladzijde 48**

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen dat te vinden is in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 3. ☒ 14.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 3. ☐ 14.

● Bladzijde 49

Auditieve oefening

Bied voorwerpen of afbeeldingen aan met **s** of **z**. Laat de kinderen de woorden zeggen en bepalen of ze een s of z horen.

Bijvoorbeeld: som - zaag - zakmes - stoel - zes - zwembroek - spel - ster - stok - zwaan - zon - zeilboot

Oefening 2

De woorden zijn:

stok - zoet - stom - slag - zaag - zalm - slap - zoek - stem - zwart - stil - zeep.

● Bladzijde 50

Als hulpmiddel wordt hier aangeboden de regel: 'Aan het eind van een woord kan nooit een z staan'.

Auditieve oefening

Laat de kinderen bij de volgende woorden zeggen of ze een slangletter of een zaagletter horen en waar:

zoek	peen	zus	mens
kaas	stap	spreek	zwemt
steen	zelf	muts	soms
zaag	slim	zee	zes

Herhaal nog eens dat een z nooit aan het eind van een woord voorkomt.

Oefening 1

Als tussenstap zou men de kinderen de zinnen eerst in de juiste volgorde kunnen laten nummeren en ze pas daarna laten opschrijven.

Met het *einddictee* wordt onderdeel IV, S • Z afgesloten.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.3.

3.6.3 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☒ NOG EEN KEER

(Blz. 3.☒.2 t/m 3.☒.14)

Algemeen

Wanneer een kind een controledictee niet voor 80% of meer goed maakt, kan herhalingsstof worden aangeboden. De herhalingsstof bestaat uit extra oefenstof met betrekking tot een bepaalde moeilijkheid die in het werkboek is behandeld.

Iedere bladzijde herhalingsstof begint met een auditieve oefening die aansluit bij de aangeboden oefeningen op de desbetreffende bladzijde.

I COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS

● Bladzijde 3.☒.2

(na controledictee bladzijde 5 van het werkboek).

Auditieve oefening

Wat is het **spr-** of **str-**woord?

spits - sprits	sput - spruit
straf - staf	straat - staat
stip - strip	sproet - spoed
stoom - stroom	staal - straal

Oefening 2

De rijmwoorden zijn:

sproet - strik - struik - sprak - spreek.

● Bladzijde 3.☒.3

(na controledictee bladzijde 9 van het werkboek).

Auditieve oefening

Bedenk een rijmwoord met **sch-**:

staal - vuur - wip - groen - zeef - aap - sik - kool - tuin - dop - kort

● **Bladzijde 3. ☒.4**

(na controledictee bladzijde 13 van het werkboek).

Auditieve oefening

Welk woord houd je over als je één klank weglaat?

kerst - t	zelfs - s
kunst - n	werkt - t
films - s	korst - s
dienst - s	schaatst - t

Oefening 2

De woorden zijn:

minst - botst - strik - fietst - herfst.

● **Bladzijde 3. ☒.5**

(na controledictee bladzijde 16 van het werkboek).

Auditieve oefening

Welk woord rijmt op:

harkt - borst - minst - merkt - dunst - laatst - dorst - oogst

Oefening 1

De woorden zijn:

durft - hurkt - helpt - markt - werkt.

Oefening 3

Onder de pijl komt het woord 'tekst' te staan.

II NG • NK

● **Bladzijde 3. ☒.6**

(na controledictee bladzijde 22 van het werkboek).

Auditieve oefening

Lees de woorden op. Laat de kinderen met de ogen dicht luisteren.

Ze moeten hun vinger opsteken als ze een 'ring'-woord horen, dat wil zeggen een woord met **ng**:

aap - boer - gang - reus - pan - eng - zing - dier - ton - kaas -
man - wang - jong - Wim - fijn - kring - goud - zon - tong - straf -
streng - kar - lang - mat - ding

Oefening 4

Let erop dat de zinnen goed geformuleerd worden.

● Bladzijde 3. ☒.7

(na controledictee bladzijde 25 van het werkboek).

Auditieve oefening

Lees de woorden op en laat de kinderen de vinger opsteken bij een 'bank'-woord, dat wil zeggen een woord met **nk**:

boom - pink - kast - plank - denk - bak - wieg - dak - hoed - dank - vuur - balk - stank - mak - krant - vink - vonk - wolk - van - dorp - slank - drink - fiets - zak - zink

● Bladzijde 3. ☒.8

(na controledictee bladzijde 27 van het werkboek).

Auditieve oefening

Laat de kinderen steeds het woord noemen dat niet rijmt

wang - man - bang	jong - tong - honk
vonk - zon - bron	ding - tin - ring
dank - slank - stang	denk - wenk - streng
spin - min - pink	dan - bang - lang
kan - vang - man	flink - pink - zing

III F • V

● Bladzijde 3. ☒.9

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

Auditieve oefening

Lees de woorden per regel langzaam op en laat de kinderen bij elk woord met een **f** de vinger opsteken:

aap	boor	deur	fles	fruit	taart	noot	leuk
bel	huis	kleur	feest	lucht	dier	fris	tien
mond	keur	doek	film	heer	raap	reus	rond
kring	prins	dik	fiets	plint	loop	zing	warm
dun	zucht	kaart	flink	fel	druk	melk	plek
worm	bus	schaap	fee	leek	roos	knie	bal
boom	zee	sneeuw	fors	hek	toon	werk	wolk
mens	boos	stad	fijn	man	kaart	wind	bloem
trap	stal	slang	fout	tijd	lip	Frank	ring
kaas	paard	kar	feit	blij	goud	spijt	plaat

Oefening 3

Onder de pijl komt het woord 'fiets' te staan.

● Bladzijde 3. ☒.10

(na controledictee bladzijde 35 van het werkboek).

Auditieve oefening

Noem telkens een woord met een f en een v (overdreven uitspreken) en vraag welk woord met een v begint. Schrijf die woorden op het bord en laat er vervolgens een zin mee maken (zie ook de woordenlijst in hoofdstuk 6).

Oefening 3

De goede woorden zijn:

1. vaas, 2. vers, 3. vast, 4. verf, 5. vol.

● Bladzijde 3. ☒.11

(na controledictee bladzijde 37 van het werkboek).

Auditieve oefening

Als je goed luistert, kun je horen of je de fietspompletter of de vliegende vogelletter schrijft.

Steek bij de volgende woorden je vinger op als je de fietspompletter hoort:

Bijvoorbeeld vaas - fles - fris - vol.

Zie verder de woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 6.

Denk als leerkracht aan de uitspraak!

IV S • Z

● Bladzijde 3. ☒.12

(na controledictee bladzijde 43 van het werkboek).

Auditieve oefening

Doe allemaal je ogen dicht. Steek je vinger op als je een woord met de slangletter hoort:

koe - soep - raam - som - leeg - piep - stuk - slang - leuk - kok - pet - boek - slap - slim - slot - bal - gek - stap - bloem - stem

Oefening 3

Het laten maken van zinnen biedt tevens gelegenheid om na te gaan of de kinderen de betekenis van de woorden ook kennen.

Oefening 4

Onder de pijl komt het woord 'slaap' te staan.

● Bladzijde 3. 13

(na controledictee bladzijde 46 van het werkboek).

Auditieve oefening

Laat de kinderen zelf woorden bedenken die met de zaagletter beginnen. Schrijf een aantal van die woorden op het bord. Geef hierbij de regel dat een z nooit aan het eind van een woord voorkomt.

Oefening 2

De woorden in het geheimschrift zijn:

zoet - zin - ziek - zoek - zwart - zwaar - zweet - zwak.

Oefening 4

Het woord 'zwart' kan gemaakt worden.

● Bladzijde 3. 14

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

Auditieve oefening

Bied voorwerpen of afbeeldingen aan met **s** of **z**. Laat de kinderen de woorden zeggen en bepalen of ze een s of z horen.

bijvoorbeeld; som - zaag - zakmes - stoel - zes - zwembroek - spel - ster - stok - zwaan - zon - zeilboot

Oefening 3

De woorden zijn: stomp - start - zwijg - zwaar - zelfs - straks - slank - zelf.

3.6.4. Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

▣ NET IETS MEER

(Blz.3. 2 t/m 3. 14)

Algemeen

Aan ieder controledictee van het werkboek is een bladzijde met verrijkingstof gekoppeld. Indien een kind het controledictee met betrekking tot de aangeboden moeilijkheid voor 80% of meer goed maakt, kan extra stof worden aangeboden.

Deze stof gaat over hetzelfde spellingprobleem maar de moeilijkheidsgraad van de oefeningen ligt iets hoger dan in het werkboek.

Creativiteit moet worden aangemoedigd. Dit geldt ook voor oefeningen waarbij zelf zinnen gemaakt moeten worden. Van de woorden van niveau 1 en 2 en de reeds behandelde woorden van niveau 3 mag verwacht worden dat ze goed geschreven worden.

Indien het controledictee door *alle* kinderen beheerst wordt, kan direct met het werkboek worden verdergegaan en kan dus de herhalings- en verrijkingsstof worden overgeslagen.

I COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS

● Bladzijde 3. .2

(na controledictee bladzijde 5 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden die ingevuld kunnen worden zijn:

1. straks, 2. stroop, 3. straat, 4. strik, 5. struik, 6. strak.

Iedere andere creatieve en correcte oplossing moet positief worden beoordeeld.

● Bladzijde 3. .3

(na controledictee bladzijde 9 van het werkboek).

● Bladzijde 3. .4

(na controledictee bladzijde 13 van het werkboek).

● Bladzijde 3. .5

(na controledictee bladzijde 16 van het werkboek).

Oefening 1

De goede woorden zijn:

helpt - markt - tekst - werkt.

II NG • NK

● Bladzijde 3. .6

(na controledictee bladzijde 22 van het werkboek).

Oefening 2

De 7 woorden met ng zijn:

lang(s) - streng - wang - hing - ring - ding - kring.

● Bladzijde 3. .7

(na controledictee bladzijde 25 van het werkboek).

Oefening 1

De volgende nk-woorden moeten worden ingevuld:

1. stank, 2. bank, 3. flink, 4. pink, 5. plank, 6. slank.

● Bladzijde 3.8

(na controledictee bladzijde 27 van het werkboek).

Oefening 1

Het gaat hier om de trappen van vergelijking. De overtreffende trap moet worden ingevuld.

Oefening 2

Let op de juiste vervoeging van de werkwoorden.

III F • V

● Bladzijde 3.9

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

Oefening 2

De verborgen woorden zijn:

1. fruit, 2. fors, 3. fles, 4. fel.

Oefening 3

De woorden moeten allemaal gebruikt worden.

● Bladzijde 3.10

(na controledictee bladzijde 35 van het werkboek).

● Bladzijde 3.11

(na controledictee bladzijde 37 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

1. fruit, 2. staf/vast, 3. verf, 4. feest, 5. vlieg, 6. druif, 7. vos, 8. twaalf, 9. fluit, 10. vlees, 11. kalf/valk/vlak.

IV S • Z

● Bladzijde 3.12

(na controledictee bladzijde 43 van het werkboek).

Oefening 3

Behalve de kettingen zijn ook de kralen van elke ketting door elkaar geraakt.

De woorden met een s zijn:

storm - fiets - stomp - stap.

● Bladzijde 3.13

(na controledictee bladzijde 46 van het werkboek).

Oefening 3

De woorden die bij elkaar horen zijn:

plank - zaag	wit - zwart
wassen - zeep	dochter - zoon
golf - zee	broer - zus
griep - ziek	stil - zwijg
maan - zon	eend - zwaan.

● Bladzijde 3.14

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

KEUZESTOF

☒ MEER EN WEER

(Blz.3.2 t/m 3.11)

In '☒ Meer en weer' van het kopieerblok worden alle geleerde woorden van de eerste drie niveaus door elkaar behandeld. Tevens komen ook de samengestelde woorden aan bod.

De eerste vijf bladzijden bevatten oefeningen met enkelvoudige woorden van niveau 1 t/m 3 en samengestelde woorden van niveau 1 en 2.

De laatste vijf bladzijden bevatten samengestelde woorden met de spellingcategorieën die op niveau 3 behandeld zijn (zie ook paragraaf 3.3.3 - 3.4 en 3.5).

● Bladzijde 3.2 t/m 3.6

Op deze bladzijden wordt wat tot nu toe geleerd is door elkaar aangeboden.

● Bladzijde 3.2

Oefening 3

De woorden die bij elkaar horen zijn:

glijbaan - speeltuin	kers - fruit
films - filmster	tulp - bloembol
schaats - ijsbaan	haar - strik
stoomboot - zee	vest - knoop
schrift - huiswerk	wijnfles - drank

● Bladzijde 3.5

Oefening 1

Onder de pijl komt het woord 'kerkklok' te staan.

Oefening 2

De goede woorden zijn:

1. staf, 2. strak, 3. blij, 4. vet/vers, 5. roer, 6. zee, 7. ster, 8. bank.

● Bladzijde 3. 6

Oefening 2

Let erop dat de zinnen juist geformuleerd worden.

Oefening 3

De volgorde van de woorden is:

wolf - fee - een - naam - maandag - grootst

schroef - fluit - troostprijs - stroom - muur - rijtuig.

● Bladzijde 3. 7 t/m 3. 11

Op deze bladzijden worden samengestelde woorden aangeboden met spelling-categorieën van niveau 3.

● Bladzijde 3. 7

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat je van twee korte woorden soms een lang woord kunt maken.

Materiaal:

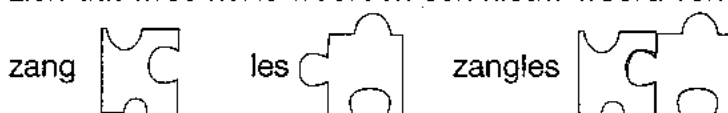
bladzijde 3. 7 van het kopieerblok.

Introductie:

We hebben al eerder gezien dat we nieuwe woorden kunnen maken door twee korte woordjes samen te voegen.

Teken het puzzelstukje 'zang' op het bord.

Laat de kinderen op het werkblad zoeken naar het woordje dat we erachter kunnen zetten, zodat er een goed woord komt te staan. Teken ook dat puzzelstukje op het bord en 'schuif' daarna de stukjes in elkaar, zodat de kinderen duidelijk zien dat twee korte woorden een nieuw woord vormen.

De bordles kan uitgebreid worden door nog een voorbeeld uit oefening 1 te nemen.

Oefening 1

De woorden zijn:

dankbaar - toegang - langzaam - nijptang - bankstel - zangles - springplank - vangnet.

Oefening 2

De woorden zijn:

broekzak - rookworst - vijftien - bankschroef - voetbal - zakkam.

● Bladzijde 3. ☒.8

Oefening 1

Als tussenstap zou men de kinderen de zinnen eerst in de juiste volgorde kunnen laten nummeren en ze pas daarna laten opschrijven.

● Bladzijde 3. ☒.9

Oefening 2

De woorden zijn:

1. sportzaal, 2. duikplank, 3. fruitschaal, 4. verfpot, 5. vleesmes, 6. verfkwest.

Oefening 3

Je vindt de volgende woorden:

startschot - gifslang - slaapzak - voetstap - boomstam - stofdoek.

● Bladzijde 3. ☒.10

Oefening 1

De woorden zijn:

walvis - vliegtuig - stripboek - kaarsvlam - tuinslang - schoenpoets.

Oefening 3

De woorden zijn:

zaklamp - zeeman - eetzaal - zwembroek - schoonzoon - zondag - zeepsop.

● Bladzijde 3. ☒.11

Oefening 2

Onder de pijl komt het woord 'pikzwart' te staan.

' ☒ Meer en weer' van het kopieerblok wordt afgesloten met een *totaal*dictee.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.3.

4 Evaluatie

4.1 Evaluatie (algemeen)

Om planmatig te kunnen werken worden regelmatig de vorderingen van de kinderen geëvalueerd en verwerkt in een **leerlingvolgsysteem**. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

4.2 Evaluatie op niveau 3

De evaluatie op niveau 3 gebeurt natuurlijk in de eerste plaats door het dagelijkse werk van de kinderen te controleren.

De leerkracht dient wat betreft het foutloos schrijven als voorbeeld voor de kinderen.

Een zorgvuldige correctie is erg belangrijk.

In het werkboek wordt regelmatig verwezen naar **controledictees** die zijn opgenomen in paragraaf 5.2. Zo wordt gecontroleerd of de spellingstof van de voorgaande bladzijden voldoende beheerst wordt.

Controledictees kunnen zowel woord- als zinnendictees zijn. Bij het scoren van zinnendictees moet echter alleen op de onderstreepte woorden gelet worden. Zinnendictees zijn opgenomen om te controleren of het gegeven spellingonderwijs functioneert. Er kan op gelet worden of woorden correct zijn geschreven en of de spelling van de woorden afkomstig van niveau 1 en 2 (nog) correct is.

Indien nodig kan extra oefenstof worden aangeboden. Aan elk controledictee is daarom een bladzijde herhalingsstof gekoppeld, die in '☒ Nog een keer' van het kopieerblok is opgenomen.

Blijkt na een tweede afname van het controledictee dat '☒ Nog een keer' nog onvoldoende oefening heeft geboden, dan kan voor verdere suggesties voor oefening paragraaf 3.3.4 van de Algemene Inleiding geraadpleegd worden.

Indien een kind het controledictee voldoende maakt, maar moet wachten op de volgende groepsinstructie, kan '☐ Net iets meer' worden aangeboden. Dit is eveneens opgenomen in het kopieerblok. Bij de controledictees in paragraaf 5.2. staat steeds aangegeven welke bladzijde met ☒ (herhalingsstof), respectievelijk ☐ (verrijkingsstof) hierbij aansluit.

De vier delen van niveau 3 worden elk afgesloten met een **einddictee** (zie paragraaf 5.3).

Schrijft een kind hierbij 80% of meer van de woorden goed, dan mag men er vanuit gaan dat de betreffende spellingcategorie voldoende beheerst wordt.

Is dat niet het geval, dan zal men de herhalingsstof (☒) uit het kopieerblok moeten aanbieden of moeten aanvullende maatregelen overwogen worden waarvoor verwezen wordt naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding.

'☒ Meer en weer' van het kopieerblok wordt afgesloten met een **totaaldictee** dat uit samengestelde woorden bestaat.

4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren.

Om op grond van de evaluatie de juiste maatregelen te kunnen nemen, zijn **foutenanalyseformulieren** ontwikkeld.

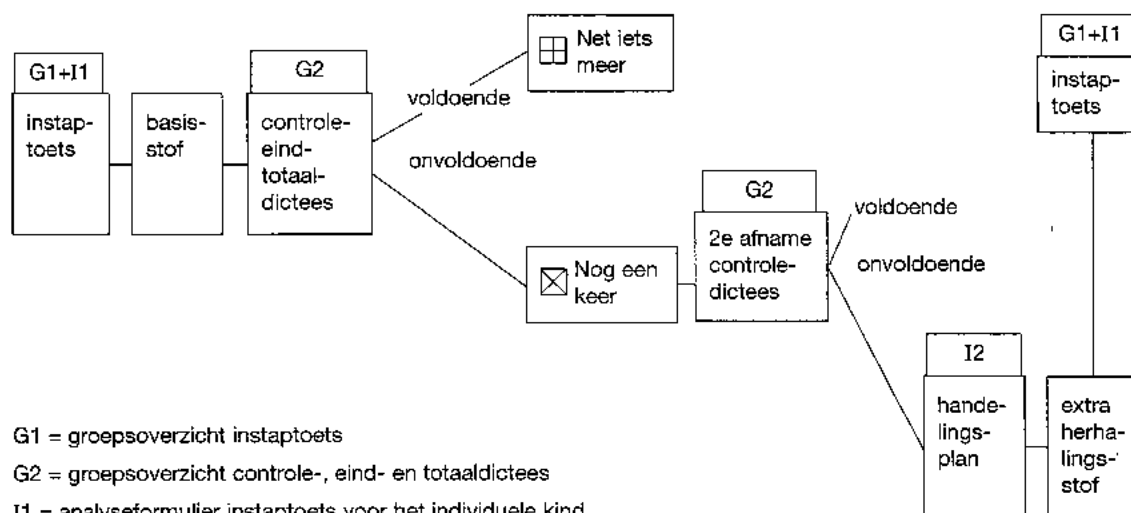
De registratie kan zowel op *groepsniveau* als op het *niveau van het individuele kind* plaatsvinden.

Naast een groepsoverzicht voor de instaptoets is er een individueel analyseformulier (zie paragraaf 5.1).

Om de registratie van de controle-, eind- en totaaldictees bij te kunnen houden, is voor niveau 3 ook een groepsoverzicht opgenomen (zie paragraaf 5.3). Bovendien is voor een kind dat uitvalt op niveau 3 een individueel handelingsplanformulier ontwikkeld. Hierop kan ondermeer worden aangegeven welke extra herhalingsstof het kind aangeboden heeft gekregen (zie paragraaf 5.3). Uitgewerkte voorbeelden kunt u vinden in de Algemene Inleiding (paragraaf 4.3.2.2).

Als het hele werkboek van niveau 3 is behandeld, kan tenslotte de instaptoets, in dit geval wellicht uitstaptoets, weer worden afgenomen. Behaalt een kind daarop een voldoende resultaat, dan kan het verder met niveau 4. Is het resultaat onvoldoende of twijfelachtig, dan beginnen we opnieuw met een analyse van de beginsituatie of we gaan over tot de aanvullende maatregelen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

G1 = groepsoverzicht instaptoets

G2 = groepsoverzicht controle-, eind- en totaaldictees

I1 = analyseformulier instaptoets voor het individuele kind

I2 = handelingsplanformulier voor het individuele kind

5 Toets en dictees

5.1 Instaptoets niveau 3

Niveau 3 A-versie

schoen	1. Mijn schoen is kapot.
herfst	2. Na de zomer komt de herfst.
slang	3. Ik spuit met de slang.
vroeg	4. Wij staan vroeg op.
zwak	5. Niet sterk, maar zwak.
straal	6. Er komt een straal water uit de kraan.
schip	7. Het schip vaart op zee.
links	8. De fietser slaat links af.
fles	9. Ik koop een fles melk.
som	10. Die som is moeilijk.
dienst	11. Mijn broer moet in dienst.
schrift	12. Schrijf het maar in je schrift.
plank	13. De timmerman zaagt een plank.
grof	14. Niet fijn, maar grof.
zwaan	15. Een zwaan heeft een lange hals.
sproet	16. Ik heb een sproet op mijn neus.
schuin	17. Niet recht, maar schuin.
bang	18. Ik ben niet bang.
verf	19. De pot met verf viel om.
zeep	20. Ik was mij met zeep.

Niveau 3 B-versie

schat	1. Wie heeft de schat gevonden?
liefst	2. Wat doe jij het liefst?
langs	3. Zij loopt langs het water.
vraag	4. Wat een slimme vraag!
soep	5. De soep is heet.
scherp	6. Het mes is scherp.
straks	7. Straks komt oma.
slank	8. Wat is zij slank.
feest	9. Morgen geef ik een feest.
zwaar	10. De tas is zwaar.
schrik	11. Wat een schrik!
helft	12. De helft van vier is twee.
stang	13. Er zit een stang op mijn fiets.
neef	14. Wim is mijn neef.
zwart	15. Niet wit, maar zwart.
schroef	16. Ik draai de schroef vast.
stroom	17. De stroom valt uit.

drank	18. Wijn is een drank.
vlees	19. Vlees koop je bij de slager.
zuur	20. Citroenen zijn zuur.

5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 3

Om de scoring en interpretatie van de fouten te vergemakkelijken, zijn per dictee, zowel voor de A- als de B-versie foutenanalyseformulieren ontwikkeld: één voor het individuele kind en één voor de hele groep. De formulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Op het *individuele formulier* (zie voorbeeld op bladzijde 48 van deze handleiding) worden alleen de fout geschreven woorden genoteerd. Voor elk woord staat aangegeven welke spellingcategorie het vertegenwoordigt. Bij het analyseren van de fouten kan omcirkeld worden of het om een categorie- of een andere fout gaat. Wanneer er in één woord zowel een categoriefout als een andere fout staat, geldt alleen de categoriefout als fout. Een woord kan dus slechts eenmaal fout zijn. Vervolgens kan per kind het aantal goed geschreven woorden worden bepaald, waaruit geconcludeerd kan worden of een niveau beheerst (80% goed) wordt. Naast een niveaubepaling biedt het formulier gelegenheid tot een kwalitatieve analyse van de afzonderlijke categorieën. Aan de hand daarvan kan beslist worden of oefenstof met betrekking tot een bepaalde categorie gewenst is.

Op het *groepsoverzicht* (zie het voorbeeld op bladzijde 49 van deze handleiding) kan zowel de mate van beheersing van het totale niveau als van de afzonderlijke categorieën worden genoteerd. Een niveau wordt voldoende beheerst als 80% of meer van de woorden correct wordt geschreven.

Bij 60 - 80% is sprake van twijfelachtige beheersing en bij minder dan 60% van onvoldoende beheersing.

5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 3

Spelling in de lift Plus

analyseformulier - instaptoets niveau 3 A-versie

Naam:

Groep:

Datum:

woord	fout	cat. 8 (8)	cat. 9 (4)	cat. 10 (4)	cat. 11 (4)	Opmerkingen
1. schoen		C A				
2. herfst		C A				
3. slang			C A			
4. vroeg				C A		
5. zwak					C A	
6. straal		C A				
7. schip		C A				
8. links			C A			
9. fles				C A		
10. som					C A	
11. dienst		C A				
12. schrift		C A				
13. plank			C A			
14. grof				C A		
15. zwaan					C A	
16. sproet		C A				
17. schuin		C A				
18. bang			C A			
19. verf				C A		
20. zeep					C A	

	totaal				beheersing
Aantal woorden	8	4	4	4	20
Aantal fout	C A	C A	C A	C A	C A
Aantal goed					
80%-drempelwaarde	6	3	4	3	16
60%-drempelwaarde	5	2	3	2	12

Categorieomschrijving: Cat. 8: combinaties van drie
of meer medeklinkers

Cat. 9: ng • nk

Cat. 10: f • v

Cat. 11: s • z

C: categoriefout

 80% of meer: voldoende beheersing

A: andere fout

 60-80%: twijfelachtige beheersing

 minder dan 60%: onvoldoende beheersing

Spelling in de lift Plus Groepsoverzicht instaptoetsen

Groep:		datum: kleur: ☐ *) datum: kleur: ☐ *) datum: kleur: ☐ *) datum: kleur: ☐ *)	
namen	80%-drempelwaarde	16	niveau 1 - totaal
	60%-drempelwaarde	12	C 1: medeklinkers
		6	C 2: korte en lange klinken
		5	C 3: tweetekensklanken
		4	
		16	niveau 2 - totaal
		12	C 4: mkmm-eenvoudig
		2	C 5: mmkm
		5	C 6: mkmm-moeilijk
		3	C 7: mmkmm
		6	
		16	niveau 3 - totaal
		12	C 8: drie of meer medeklinkers
		6	C 9: ng • nk
		3	C10: f • v
		2	C11: s • z
		3	
		16	niveau 4 - totaal
		12	C12: aai • oai • eai
		4	C13: eer • oor • eur
		4	C14: d • t
		3	C15: ei • ij
		4	
		16	niveau 5 - totaal
		12	C16: ch(t)
		4	C17: au • ou
		4	C18: uw • eeuw • ieuw
		4	C19: klankgroepen • luistervink
		3	
		16	niveau 6 - totaal
		12	C20: kop- en staartstukken
		6	C21: klinkerdief 1
		5	C22: verdubbelaar 1
		3	
		4	
		16	niveau 7 - totaal
		12	C23: klinkerdief • verdubbelaar 2
		6	C24: verkleinwoorden
		3	C25: moeilijke meervouden
		2	C26: ie = i
		2	
		3	
		4	
		16	niveau 8 - totaal
		12	C27: moeilijke letters
		4	C28: moeilijke uitgangen
		4	C29: leenwoorden
		6	C30: moeilijke Nederlandse woorden
		2	

80% of meer: voldoende beheersing

60-80%: twijfelachtige beheersing

minder dan 60%: onvoldoende beheersing

*) A- of B-versie

5.2 Controledictees

WERKBOEK

DICTEES BIJ I COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS

● *Controledictee na bladzijde 5*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ .2.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 3. ☐ .2.

1. Aan deze struik groeien bessen.
2. Ik heb een sproet op mijn neus.
3. De hond loopt op straat.
4. Dat is lekkere stroop.
5. Ik lees graag een strip.
6. Waarom heb jij een strik om?
7. Ik spreek je niet tegen.
8. Lust jij deze sprits?
9. Ik kom straks even langs.
10. De stroom is uitgevallen.

Schrijf op:

struik
sproet
straat
stroop
strip
strik
spreek
sprits
straks
stroom

● *Controledictee na bladzijde 9*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ .3.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 3. ☐ .3.

Schrijf de hele zin op:

1. Ik schrijf in mijn schrift.
2. Het schaap schrikt van het shot.
3. De schaar is scherp.
4. In die straat staat mijn school.
5. De schuur heeft een schuin dak.

● *Controledictee na bladzijde 13*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ .4.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 3. ☐ .4.

1. Met kerst lag er sneeuw.
2. Deze toren is het hoogst.
3. Hij botst tegen mij aan.
4. Ik heb twee knikkers winst.
5. In mijn bord zit een barst.
6. Wie is het grootst?
7. Meisjes hoeven niet in dienst.
8. Ik heb dorst.
9. Hij schaatst op de vijver.
10. Na de zomer komt de herfst.

Schrijf op:

kerst
hoogst
botst
winst
barst
grootst
dienst
dorst
schaatst
herfst

● *Controledictee na bladzijde 16*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 5.
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 5.

1. Welke films vind jij goed?
2. Die jongen werkt erg hard.
3. De boer melkt de koeien.
4. Geef mij de helft van je kniekers.
5. Zij durft dat niet.
6. Hij hurkt om de poes te kunnen aaien.
7. De arts kwam toen ik ziek was.
8. Zij merkt er niets van.
9. De omroeper was zijn tekst kwijt.
10. Mijn moeder koopt kaas op de markt.

Schrijf op:

films
werkt
melkt
helft
durft
hurkt
arts
merkt
tekst
markt

DICTEES BIJ II NG • NK

● *Controledictee na bladzijde 22*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 6.
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 6.

1. Ik vind dat een eng verhaal.
2. Hang je jas maar in de gang.
3. Opa is niet zo jong meer.
4. Zij heeft lang haar.
5. We staan in een kring.
6. Hij rolt de slang op.
7. Mijn jas hangt aan de kapstok.
8. Hij loopt langs de weg.
9. Ik spring heel hoog.
10. De postbode brengt de brieven rond.

Schrijf op:

eng
gang
jong
lang
kring
slang
hangt
langs
spring
brengt

● *Controledictee na bladzijde 25*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 7.
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 7.

Schrijf de hele zin op:

1. Henk zit op de bank.
2. Hij denkt dat die drank stinkt.
3. Die plank viel op mijn pink.
4. Zij drinkt een glas melk.
5. Ank is heel slank.

● *Controledictee na bladzijde 27*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 8.

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 8.

1. Wat stinkt het hier!
2. Zij verloor haar ring.
3. Er klonk een luide schreeuw.
4. Kom je morgen even langs?
5. Hij nam een grote sprong.
6. Wat drinkt die jongen veel melk.
7. Je kleinste vinger heet pink.
8. Wie is er het langst?
9. We hebben een nieuwe bank.
10. Mijn zus hangt de was op.

Schrijf op:

stinkt
ring
klonk
langs
sprong
drinkt
pink
langst
bank
hangt

DICTEES BIJ III F • V

● *Controledictee na bladzijde 32*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 9.

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 9.

1. Een fiets heeft twee wielen.
2. Geef mij die fles eens aan.
3. De klok slaat twaalf uur.
4. Na tien komt elf.
5. Na de zomer komt de herfst.
6. Zij schrijft rechts.
7. Het blijft maar regenen.
8. Vond je dat een leuke film?
9. Hij werkte flink door.
10. Er sloeg een golf over het kleine bootje.

Schrijf op:

fiets
fles
twaalf
elf
herfst
schrijft
blijft
film
flink
golf

● *Controledictee na bladzijde 35*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 10.

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 3. ☐ 10.

1. De dief viel op de vloer.
2. Twee en twee is vier.
3. Waarom vraag je dat?
4. De vogel vliegt.
5. Op zondag ben je vrij.
6. Toen sloeg de vlam in de pan.
7. Pas op, de verf is nog nat!
8. Houd het touw goed vast.
9. Waarom hangt de vlag uit?
10. Die noot klinkt vals.

Schrijf op:

vloer
vier
vraag
vliegt
vrij
vlam
verf
vast
vlag
vals

● Controledictee na bladzijde 37

☒ Herhalingsstof: bladzijde 3. ☒.11.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 3. ☐.11.

1. Ik vind de vakantie het fijnst.
2. De boer voert de varkens.
3. Geef mij nog een druif.
4. Het regent flink!
5. Vandaag ving ik niets.
6. De bedelaar vraagt om geld.
7. De fles is nog half vol.
8. Schrijf het maar in je schrift.
9. Ik heb een groen vest.
10. Mijn sokken zijn het vuilst.

Schrijf op:

fijnst
voert
druif
flink
ving
vraagt
half
schrift
vest
vuilst

DICTEES BIJ IV S • Z

● Controledictee na bladzijde 43

☒ Herhalingsstof: bladzijde 3. ☒.12.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 3. ☐.12.

Zinnendictee:

1. De stoel is stuk.
2. De sint heeft een staf.
3. Er steekt een storm op.
4. Die sloot is maar smal.
5. De koe staat op stal.

● Controledictee na bladzijde 46

☒ Herhalingsstof: bladzijde 3. ☒.13.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 3. ☐.13.

Zinnendictee:

1. Zijn zoon is erg ziek.
2. Dat zal ik zelf wel zien.
3. Die zwaan is niet wit maar zwart.
4. Ik zoek een zaag.

● *Controledictee na bladzijde 48*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 3. ☒ 14.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 3. ☐ 14.

1. Zij is nooit ziek.
2. Iedereen zweeg.
3. Die aap is het slimst.
4. Zelfs de juf heeft graag vakantie.
5. Wie lust er een sprits?
6. De zoom is uit mijn rok.
7. Van die dieren is de beer het sterkst.
8. Naast ons huis staat een boom.
9. Wat is die tas zwaar!
10. Zij spaart voor een brommer.

Schrijf op:

zij
zweeg
slimst
zelfs
sprints
zoom
sterkst
naast
zwaar
spaart

5.3 Einddictees en totaal dictee

WERKBOEK

EINDDICTEE BIJ I COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS
(na bladzijde 18)

1. Het touw is strak gespannen.
2. Hij fietst naar huis.
3. Ik eet boerenkool met worst.
4. Streep dat woord maar door.
5. Ik koop bloemen op de markt.
6. De deur van de schuur staat open.
7. Een schil van een appel is groen.
8. Een ander woord voor dokter is arts.
9. Ik krijg nooit straf.
10. Ik krijg alweer het minst.
11. Ons huis heeft een schuin dak.
12. Hij werkt tot diep in de nacht.
13. Jij bent altijd het laatst.
14. Ik sprak hem gisteren nog.
15. Dat merkt niemand.
16. Ik schaats op het ijs.
17. Ik snijd de korst van mijn brood.
18. Ik draai de schroef goed vast.
19. Ik vind jou het liefst!
20. Sproet is een lieve hond.

Schrijf op:

strak
fietst
worst
streep
markt
schuur
schil
arts
straf
minst
schuin
werkt
laatst
sprak
merkt
schaats
korst
schroef
liefst
sproet

EINDDICTEE BIJ II NG • NK
(na bladzijde 28)

1. Er zit een stang op mijn fiets.
2. Je hebt flink je best gedaan.
3. Ik denk dat ik de wedstrijd win.
4. Moeder koopt een stronk andijvie.
5. Dank je wel.
6. Hij steekt zijn tong uit.
7. Wat is dat voor ding?
8. De viool heeft een mooie klank.
9. De pap zit al lang in de pan.
10. Ik ben niet bang.
11. Onze juf is niet streng.
12. Wat klinkt dat vals.
13. De timmerman zaagt een plank.
14. Je denkt niet goed na.
15. Hij springt van zijn fiets.
16. Zij schenkt wijn in het glas.
17. Mijn wang is dik.

Schrijf op:

stang
flink
denk
stronk
dank
tong
ding
klank
lang
bang
streng
klinkt
plank
denkt
springt
schenkt
wang

18. Hij brengt mij even naar huis.
19. Wie schrijft er links?
20. Hij schreeuwt van angst.

brengt
links
angst

EINDDICTEE BIJ III F • V
(na bladzijde 39)

1. Fijn, dat je nog even blijft.
2. Ga je te voet of met de fiets?
3. Ik geef een feest.
4. Een duif vliegt heel ver.
5. Die brief staat vol mooie woorden.
6. Vier is de helft van acht.
7. Zij speelt vaak op de fluit.
8. Die vis is nog heel vers.
9. De juf is vroeg op school.
10. Vraag toch niet zo veel!

Schrijf op:
fijn blijft
voet fiets
geef feest
duif vliegt
brief vol
vier helft
vaak fluit
vis vers
juf vroeg
vraag veel

EINDDICTEE BIJ IV S • Z
(na bladzijde 50)

1. Ik kom straks.
2. Wie zorgt er voor de koffie?
3. Doe jij het zelf even?
4. Heb jij geen spijt?
5. Ik krijg nooit straf.
6. Zij is erg ziek geweest.
7. De auto stopt voor de deur.
8. Dat zal ik doen.
9. Twee keer drie is zes.
10. Ik eet soep uit een soepkop.
11. Wat zoekt hij?
12. Citroenen zijn zuur.
13. Zij koopt een zak drop.
14. Zij speelt met de bal.
15. Wit is niet zwart.
16. Het schip vaart op zee.
17. Een beer is sterk.
18. Wie zegt dat?
19. Hij loopt op de stoep.
20. Met wie spreek ik?

Schrijf op:
straks
zorgt
zelf
spijt
straf
ziek
stopt
zal
zes
soep
zoekt
zuur
zak
speelt
zwart
zee
sterk
zegt
stoep
spreek

TOTAALDICTEE BIJ ☒ MEER EN WEER
(na bladzijde 3. ☒.11 van het kopieerblok)

1. Naar school neem ik mijn rugzak mee.
2. Wij gaan met het vliegtuig op vakantie.
3. Hij snuit zijn neus in zijn zakdoek.
4. Mijn broertje leest in een stripboek.
5. Er ligt een appel op de fruitschaal.
6. De toegang is gesloten.
7. Ik koop appels bij een marktkraam.
8. Bij de stoplichten moet u linksaf.
9. Er zit een vetvlek op je bloes.
10. Zij schrijft het woord in haar taalschrift.

Schrijf op:
rugzak
vliegtuig
zakdoek
stripboek
fruitschaal
toegang
marktkraam
linksaf
vetvlek
taalschrift

5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaaldictees niveau 3

Voor de controle- en einddictees en het totaaldictee van niveau 3 is een groeps-overzicht beschikbaar (zie voor een voorbeeld op de volgende bladzijde).

In het kopieerblok vind u de uitvergroete versie.

Hierop kan per dictee worden aangegeven of sprake is van voldoende, twijfelachtige of onvoldoende beheersing. Er is ruimte om twee afnames per dictee te noteren. De eerste afname volgt nadat de basisstof van de betreffende stof behandeld is. Nadat, indien nodig, de herhalingsstof is doorgewerkt, kan het controledictee nogmaals worden afgenomen. Zo kan bekeken worden of

'☒ Nog een keer' uit het kopieerblok voldoende extra oefening heeft geboden.

Daarnaast is er voor individuele kinderen die na het doorgewerkt hebben van '☒ Nog een keer' nog meer oefening nodig hebben, een handelingsplanformulier voor niveau 3 ontwikkeld. Ook dit formulier is opgenomen in het kopieerblok.

Hierop kan genoteerd worden welke extra oefenstof, bijvoorbeeld uit 'Zelfstandig Spellen' zij door moeten werken (zie Algemene Inleiding hoofdstuk 4). Daarnaast is er ruimte voor opmerkingen.

Spelling in de lift Plus

N I V E A U 3

Groepsoverzicht

Groep:

controle
eind
totaal

↘
—
↙

dictees

namen	drie of meer mede- klinters			ng • nk			f • v			s • z		
				controledictee na blz. 5								
				controledictee na blz. 9								
				controledictee na blz. 13								
				controledictee na blz. 16								
				einddictee na blz. 18								
				controledictee na blz. 22								
				controledictee na blz. 25								
				controledictee na blz. 27								
				einddictee na blz. 28								
				controledictee na blz. 32								
				controledictee na blz. 35								
				controledictee na blz. 37								
				einddictee na blz. 39								
				controledictee na blz. 43								
				controledictee na blz. 46								
				controledictee na blz. 48								
				einddictee na blz. 50								
				totaal dictee na blz. 3. ☒ 11								

80% of meer: voldoende beheersing:
60-80%: twijfelachtige beheersing:
minder dan 60%: onvoldoende beheersing:

controle/totaal dictee
8 of meer
6 of 7
minder dan 6

eind dictee
16 of meer
12 t/m 15
minder dan 12

goed geschreven woorden

Spelling in de lift Plus		handelingsplan		
		extra herhalingsstof	opmerkingen	
Naam: controle eind → totaal → dictees				
N I V E A U 3	drie of meer mede- klinkers	controledictee na blz. 5		
		controledictee na blz. 9		
		controledictee na blz. 13		
		controledictee na blz. 16		
		einddictee na blz. 18		
	ng • nk	controledictee na blz. 22		
		controledictee na blz. 25		
		controledictee na blz. 27		
		einddictee na blz. 28		
	f • v	controledictee na blz. 32		
		controledictee na blz. 35		
		controledictee na blz. 37		
		einddictee na blz. 39		
	s • z	controledictee na blz. 43		
		controledictee na blz. 46		
		controledictee na blz. 48		
		einddictee na blz. 50		
	☒	totaal dictee na blz. 3. ☒ .11		

6 Woordenlijsten

WOORDENLIJST I

COMBINATIES VAN DRIE OF MEER MEDEKLINKERS

drie medeklinkers vooraan:

<i>sch-</i>	schaal schaap schaar schaats schat scheef schelp schep scherm scherp schiet schil schip schoen schok school schoon schoot schop schort schot schots schreef schrift schrijf schrijft schrik schrikt schroef schrok schuil schuilt schuim schuin schuur	<i>spr-</i>	sprak spreek spreekt sprints sproet spruit
		<i>str-</i>	straat straf strak straks streek streep strijk strijkt strik strip stroom stroop strop struik

drie of meer medeklinkers achteraan:

arts	korst
barst	kortst
borst	kunst
botst	laagst
danst	liefst
dienst	markt
dorst	melkt
dunst	merkt
durft	minst
fietst	morst
films	oogst
grootst	schaatst
helpt	tekst
helpt	wenst
herfst	werkt
hoogst	winst
hurkt	worst
kerst	
komst	

<i>ng</i>	bang	<i>nk</i>	bank
	breng		blank
	ding		dank
	eng		denk
	gang		drank
	hang		drink
	hing		dronk
	jong		flink
	kring		klank
	lang		klink
	ring		klonk
	slang		link
	spring		pink
	sprong		plank
	stang		schenk
	streng		schonk
	tang		slank
	tong		stank
	wang		stink
			stonk
			stronk
			vink

ng+medeklinker(s)

angst
 bangst
 brengt
 engst
 hangt
 jongst
 langs
 langst
 springt
 strengst

nk+medeklinker(s)

dankt
 denkt
 drinkt
 inkt
 klinkt
 links
 schenkt
 stinkt

f aan het begin:

fee
feest
fel
fiets
fietst
fijn
film
filmt
fit
fles
flink
flood
fluit
fors
friet
fris
fruit

f aan het eind:

af
bleef
blijf
boef
bof
braaf
brief
dief
dof
doof
draf
dreef
druif
drijf
duif
durf
elf
erf
gaf
geef
golf
graaf
grof
half
hoef
hof
juf
kalf
leef
lief
lijf
lof
neef
of
proef
scheef
schreef
schroef
schrijf
schuif
slurf
staf

stijf
stof
straf
twaalf
wolf

*f + medeklinker(s)
aan het eind:*

blaft
blijft
boft
drijft
durft
geeft
graaft
heeft
helft
herfst
hoeft
leeft
liefst
lift
proeft
schrift
schrijft
schroeft
schuift
stift
stoft
straft

v aan het begin:

vaag	vest	voer
vaak	vet	voert
vaar	viel	voet
vaart	vier	vol
vaas	viert	volg
vak	vies	volgt
val	vijf	volk
vals	ving	vonk
valt	vink	vork
van	vis	vorm
vang	vist	vormt
vangt	vlag	vorst
vast	vlak	vos
vat	vlam	vraag
vee	vlees	vraagt
veeg	vlek	vrij
veegt	vlieg	vroeg
veel	vliegt	vuil
vel	vloer	vuilst
vent	vloog	vuist
ver	vloot	vul
verf	vlot	vult
verft	vlug	vuur
vers	voel	
verst	voelt	

s aan het begin:

sint	spot	stuk
slaap	sprak	stuur
slaapt	spreek	stuurt
slaat	spreekt	
slag	sprong	
slak	staal	
slang	staart	
slank	staat	
slap	staf	
slee	stak	
sliep	stal	
slik	stam	
slikt	stank	
slim	stapt	
slimst	start	
sloeg	steek	
sloot	steekt	
slot	steel	
sluit	steelt	
slurf	steen	
smaak	stem	
smaakt	ster	
smal	sterk	
smalst	sterkst	
snel	stier	
snelst	stijf	
snoep	stil	
snoot	stoel	
snuit	stoep	
soep	stof	
sok	stoft	
som	stok	
soms	stomp	
spaar	stompt	
spaart	stop	
speel	stopt	
speelt	storm	
spel	straat	
spijt	straf	
spin	strak	
spint	straks	
spons	streng	
sport	strengst	

s aan het eind:

als	kies	schots
arts	klas	soms
baas	kluis	spits
bes	klus	spons
bloes	krans	sprits
boos	kras	straks
bos	kruis	tas
broers	kus	toets
buis	laars	trots
bus	langs	vaas
dans	lees	vals
das	les	vers
doos	links	vies
dwaas	los	vis
dwars	luis	vlees
eens	lus	vos
fiets	mens	wals
films	mes	was
fles	mis	wens
fors	muis	wijs
fris	mus	
gans	mutts	
gas	neus	
gips	nies	
glans	niets	
glas	ons	
gras	paars	
grens	pas	
grijs	plaats	
haas	plas	
hals	plus	
heks	poes	
heus	poets	
huis	poos	
iets	pols	
ijs	prijs	
is	prins	
jas	reus	
kaars	rits	
kaas	roos	
kans	rots	
kers	rups	
keus	schaats	

s + medeklinker(s) aan het eind:

angst	kist	rest
barst	komst	rijst
beest	korst	roest
best	kortst	rust
blaast	kunst	schaatst
borst	kust	slimst
botst	kwast	smalst
danst	laagst	snelst
dienst	laatst	sterkst
dikst	langst	strengst
dorst	last	tekst
dunst	leest	test
feest	liefst	wast
fietst	lijst	wenst
fijnst	lust	wesp
gast	mast	west
gesp	meest	winst
grootst	mest	woest
haast	mist	worst
herfst	naast	wijst
hoest	nest	vast
hoogst	oogst	verst
jongst	oost	vest
juist	past	vorst
kast	post	vuilst
kiest	rasp	vuist

z aan het begin:

zaag	zie	zoom
zaak	ziek	zoon
zaal	ziet	zorg
zag	zij	zorgt
zak	zijn	zus
zal	zin	zuur
zalf	zing	zwaan
zalm	zingt	zwaar
zat	zink	zwak
zee	zinkt	zwart
zeef	zit	zweeg
zeep	zoek	zweet
zeg	zoekt	zwem
zegt	zoen	zwijg
zelf	zoent	zwijgt
zelfs	zoet	zwom
zes	zon	
zet	zong	

balzaal	schiettent	vangnet
bankschroef	schipbreuk	vanzelf
bankstel	schoenpoets	verfkwast
broekzak	schoenzool	verfpot
bromvlieg	schoolbank	vetvlek
bijtring	schoolbus	vierkant
dankbaar	schoolfeest	vijftien
duikplank	schoolkrant	viltstift
eetzaal	schooltas	visnet
frisdrank	schoonmaak	vleesmes
fruitschaal	schoonzoon/zus	vliegtuig
gifslang	schrijfles	vloermat
grasspriet	schrijfmap	voetbal
herfststorm	schrijfschrift	voetstap
honkbal	schroefdop	vraagstuk
ingang	schuilplaats	vrijdag
inktpot	slaapbank	vulpen
inktviss	slaapzak	vuurpijl
inktvlek	sportschoen	vuurwerk
jaszak	sportschool	walvis
kaarsvlam	sportzaak	weegschaal
kaasschaaf	sportzaal	zaalhuur
kaasplank	spraakles	zaalsport
kampvuur	springplank	zakdoek
kastplank	startschot	zakkam
kerstbal	stopverf	zaklamp
kerstboom	straathoek	zakmes
kerstfeest	straatkant	zangles
Kerstmis	straatnaam	zeeman
kringspel	straatsteen	zeepbel
kunstschaats	strafbaar	zeepdoos
kunstwerk	strafpunt	zestien
langzaam	strafschop	zijkant
linksaf	strafwerk	zijspan
loopplank	strijkplank	zijstraat
marktkraam	stripboek	zitplaats
muurvast	strooppot	zoetzuur
opzij	taalschrift	zondag
pikzwart	taartschep	zuurkool
prijsvraag	toegang	zuurstof
rookworst	tuinslang	zuurstok
rolschaats	uitgang	zwembroek
rugzak	uitspraak	zwemles
schatkist	valhelm	zwempak
scheepvaart	vandaag	zwerfkat